

Nationalpark Roskilde Fjord

Pilotprojektbeskrivelse

Miljøministeriet
Skov- og Naturstyrelsen
Odsherred Statsskovdistrikt
September 2003
Revideret oktober 2003

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	4
1.1. Afsøgningsfasen	4
1.2. Revideret pilotprojektområde m.v.	4
2. Pilotprojekt for Roskilde Fjord	5
2.1 Baggrund for udpegning	5
2.2 Visioner for ”Nationalpark Roskilde Fjord”	5
2.3 Vision for pilotprojektet	6
2.4 Mål med ”Nationalpark Roskilde Fjord”	6
2.5 Mål for pilotprojektet	7
2.6 Pilotprojektets aktører	7
3. Arbejdsopgaver i pilotprojektfasen	9
3.1 Landskabsanalyse	9
3.1.1 Pilotprojektområdet	9
3.2 Skitsering af potentielle forbedringsmuligheder	9
3.3 Sammensætning af styregruppe	9
3.4 Dialog, samarbejde og borgerinddragelse	10
3.5 Arbejdsgrupper	10
3.6 Budget	11
3.7 Programoplæg	11
3.8 Afrapportering	11
4. Resumé af baggrund, statsskovdistriktets afsøgningsfase m.v.	12
4.1 Friluftsrådets oplæg til ”Nationalpark Roskilde Fjord”	12
4.2 Aftale mellem Friluftsrådet og Miljøministeriet.	12
4.3 Ministerens brev af 4. marts 2003 til amter og kommuner	12
4.4 Resumé af tilbagemeldinger fra amter og kommuner	12
4.4.1 Roskilde Amt	12
4.4.2 Vestsjællands Amt	12
4.4.3 Frederiksborg Amt	12
4.4.4 Skibby Kommune og Frederikssund Kommune	13
4.4.5 Holbæk Kommune	13
4.4.6 Bramsnæs Kommune	13
4.4.7 Lejre Kommune	13
4.4.8 Ramsø Kommune	13
4.4.9 Hvalsø Kommune	13
4.4.10 Roskilde Kommune	13
4.4.11 Gundsø Kommune	13
4.4.12 Jægerspris Kommune	14
4.5 Møde mellem skovdistrikterne, amterne og kommunerne	14
4.6 Tilkendegivelse fra Østlige Øers Landboforeninger	14
4.6.1 Brev til ministeren	14
4.6.2 Svarbrev fra ministeren	14

4.6.3	Østlige Øers Landboforeningers referat af mødet med Skov- og Naturstyrelsen	14
4.7	Kulturmiljøværdier for Roskilde Fjord-området	14
4.8	Overvejelser om en anden geografisk afgrænsning	15
4.9	Vurdering og anbefaling	15
4.10	Revidering af pilotprojektområde m.v.	15
4.10.1	Miljøministerens møder med landbruget, amterne og kommunerne.	15
4.10.2	Revidering af pilotprojektbeskrivelsen	16
5.	Bilag	18
5.A	Friluftsrådets forslag til pilotprojektområde	18
5.B	Referat af statskovdistriktets møde med amterne og kommunerne	20
5.C	Østlige Øers Landboforeningers brev til Miljøministeren	28
5.D	Miljøministerens svarbrev til Østlige Øers Landboforeninger	31
5.E	Østlige Øers Landboforeningers brev af 22. august 2003 med mødenotat	33
5.F	Kulturarvsstyrelsens beskrivelse af de væsentligste bevaringsværdier	38
5.G	Skitseret geografisk afgrænsning	41
5.H	Miljøministerens kronik i Landsbladet d. 11. april 2003	42
5.I	Eksempel på zoneinddeling	43

1. Indledning

1.1. Afsøgningsfasen

Odsherred Statsskovdistrikt har på miljøministerens vegne fået til opgave at foretage en nærmere afsøgning af muligheder for og vilje til at gennemføre et pilotprojekt til etablering af en nationalpark omkring Roskilde Fjord. De overordnede idéer og visioner, samt afgrænsningen af projektområdet er eksempler på forhold, distriktet har søgt belyst, ligesom deltagende parter vilje til at påtage sig medansvar.

Odsherred Statsskovdistrikt præsenterer i det efterfølgende projektbeskrivelse, der er resultatet af afsøgningen.

Projektbeskrivelse af september 2003 blev videregivet til Miljøministeren og indgik i hans møder med h.h.v. berørte amter/kommuner samt med landbruget i første halvdel af oktober 2003. Møderne vil indgå i ministerens endelige vurdering og beslutning om, hvorvidt der skal igangsættes et pilotprojekt for Roskilde Fjord Nationalpark.

I drøftelserne med amter/kommuner og landbruget har statsskovdistriktet taget udgangspunkt i Friluftsrådets oplæg til ”Nationalpark Roskilde Fjord”, jf. bilag 5.A. På baggrund af disse drøftelser er det statsskovdistriktets vurdering, at pilotprojektets afgrænsning bør overvejes ændret for at imødekomme betænkeligheder og indvendinger fra amter/kommuner og landbrug. Pilotprojektområdet kan overvejes udvidet mod nord, sydvest og syd, mens store sammenhængende intensivt dyrkede landbrugsarealer i bl.a. Bramsnæs, Skibby og Lejre kommuner bør overvejes udtaget af pilotprojektområdet. Sammen med zoneopdeling af pilotprojektområdet kan en ændret afgrænsning i væsentlig grad imødekomme ønskerne om, at pilotprojektområdet skal indeholde færre intensivt drevne landbrugsarealer, større arealer med habitatråder og flere statsligt ejede arealer. Den ændrede afgrænsning fortaber ikke hovedidéen bag nationalpark-tanken – tværtimod.

1.2. Revideret pilotprojektområde m.v.

På baggrund af ministerens møder d. 6. og 8. oktober 2003 med landboforeninger, amter og kommuner er pilotprojektområdets udstrækning ændret væsentligt. Området er udvidet mod nord og syd, mens store arealer hovedsageligt i Bramsnæs, Skibby, Lejre og Holbæk kommuner er udtaget. Pilotprojektområdet afgrænses herefter som skitseret på bilag 5.G.

På møderne blev det fremhævet, at pilotprojektområdet for Nationalpark Roskilde Fjord adskiller sig fra andre pilotprojektområder i landet ved de tungtvejende kulturhistoriske interesser, der udgør et væsentligt grundlag for udpegningen.

I forhold til pilotprojektbeskrivelsen af september 2003 har revideringen i oktober (ud over ændringerne i ”Indholdsfortegnelse” og afsnit ”1. Indledning”) medført tilføjelse af nyt afsnit ”4.10 Revidering af pilotprojektområde m.v.” samt nye bilag 5.G, 5.H og 5.I.

2. Pilotprojekt for Roskilde Fjord

2.1 Baggrund for udpegning

Der knytter sig en bred vifte af interesser til Roskilde Fjord - området og videre mod syd til det sjællandske dødislandskab med Gyldenløveshøj som det højeste punkt. Terrænet er formet under den sidste istid, og menneskenes færden i de sidste 1000-1500 år har i høj grad præget det landskab, vi finder i dag og sat sine spor i en grad, som vi næppe finder andetsteds i landet. Fjorde, strandenge, dyrkede marker, skove, herregårdsmiljøer, landsbyer m.v. ligger i dag som en mosaik mellem hinanden, som et typisk østdansk område af stor landskabelig skønhed, kun ½-1 times kørsel fra Hovedstaden. De naturmæssige og landskabsæstetiske værdier knytter sig især til selve fjordområderne, men også stranden, strandengene, moser, søer, ådale, skove og skrænter er vigtige elementer. De kulturhistoriske interesser knytter sig især til området i syd. Hele området, men især den sydlige del, har stor rekreativ og turistmæssig betydning.

Det område, som Friluftsrådet har peget på som pilotprojekt, udgør skønsmæssigt 35.000 ha, hvoraf ca. 9.000 ha udgøres af søterritoriet. Ud over den generelle beskyttelse under naturbeskyttelsesloven og planloven er meget store dele af området beskyttet ved fredninger, andre er udpeget som EF-fuglebeskyttelses- og habitatområder. Friluftsrådets forslag rummer også store intensivt drevne landbrugsarealer, men kun meget få statsejede arealer. Umiddelbart syd for området ligger dog betydelige statslige skovarealer, som er udpeget som habitatområder.

Området strækker sig over 10 kommuner og 3 amter. En række kommuner omkring Roskilde Fjord har siden 1987 beskæftiget sig bredt med fjordens og fjordlandets miljø og natur, men pilotprojektet vil inddrage flere og anden type parter i samarbejdet og arbejde på en bredere og mere helhedsorienteret måde. Pilotprojektet fordrer god og gedigen planlægning, som bygger på samarbejde mellem mange parter, så fremtidig byudvikling, erhvervsudvikling, udvikling i jordbrugserhvervene og forbedring af infrastrukturen kan foregå side om side med en forbedret indsats for den natur og enestående kulturhistorie, der findes i og omkring Roskilde Fjord.

Der er behov for afdækning af problemstillinger omkring tilpasning af nationalparkbegrebet til danske forhold med stor vekselvirkning mellem natur, kulturhistorie, intensiv landbrugsmæssig dyrkning, byudvikling og rekreativ udnyttelse. Et pilotprojekt for Roskilde Fjord vil kunne bidrage med erfaringer til løsning af lignende problemstillinger sidenhen.

2.2 Visioner for ”Nationalpark Roskilde Fjord”

Naturværdierne i kerneområderne i Nationalpark Roskilde Fjord skal sikres og udbygges til gavn for den biologiske mangfoldighed og økosystemernes naturlige processer. Vandkvaliteten i fjorden bedres til gavn for flora og fauna. Fjordens naturlige kystforløb tilstræbes genskabt.

Sammenhængen og kvaliteten af strandengs- og overdrevsarealer langs fjorden styrkes, og vådområder genoprettes. Etablering af mere fri dynamik, naturlig hydrologi og naturnær skovdrift i dele af skovene. Etablering af skov i skovrejsningsområder. Pleje og udvidelse af naturarealer, herunder overdrevsarealer. Fremme af kronvildtbestand.

Sammenhængene mellem kerneområderne (de økologiske forbindelseslinier) sikres og udbygges.

Kulturhistorien skal sikres og gøres mere tilgængelig, og de kulturhistoriske spor tydeliggøres.

Formidlingen af natur og kulturhistorie forbedres og udbygges. Etablering af besøgscentre og naturskoler.

Foranstaltninger for *friluftslivet* forbedres. Udgivelse af vandretursfoldere, opsætning af informationstavler, etablering af nye vandreturs- og cykelmuligheder.

De landskabelige værdier sikres og forbedres. Fjernelse af dele af højspændingsledninger, Skalleværket og Kalkværket Øta, rester af jernbanedæmninger ved Frederikssund m.v.

Der sker *målretning af tilskudsmidler* til bl.a. natur- og miljøfremmende jordbrugsforanstaltninger mod de områder, der styrker nationalparkens mål.

2.3 Vision for pilotprojektet

Visionen for pilotprojektet er at tilvejebringe en veldokumenteret beskrivelse af, hvad en nationalpark for Roskilde Fjord-området kan omfatte, og hvilket indhold den kan få. Det skal ske under den størst mulige borgerinddragelse, således at der etableres et lokalt medejerskab og størst mulig konsensus om indholdet af anbefalingerne, og således at der sker en afdækning af de samfundsøkonomiske og erhvervsøkonomiske konsekvenser.

2.4 Mål med ”Nationalpark Roskilde Fjord”

Det overordnede mål er at bidrage til landets naturindhold, bidrage til almindelig forståelse af sammenhænge i naturen, i kulturlandskabet og i de naturskabende processer, forøge befolkningens friluftsmuligheder, skabe lokal identifikation indenfor området, samt styrke/sætte fokus på områdets nationale symbolværdi.

Mere konkret er målet at sikre, udbygge og forbedre naturværdierne i ”Nationalpark Roskilde Fjord”’s kerneområder til gavn for den biologiske mangfoldighed og økosystemernes naturlige processer. Potentielle kerneområder kunne være udvalgte kyststrækninger, strandenge, ådale, søer og skove. Ligeledes skal natursammenhænge mellem kerneområderne sikres og udbygges.

Områdets helt unikke kulturhistorie skal sikres, anskueliggøres og gøres mere tilgængelig.

De landskabelige værdier skal sikres og bedres.

De naturmæssige og kulturhistoriske værdier i området skal danne basis for en styrkelse og udvidelse af de eftertragtede fritids- og ferieaktiviteter i regionen.

Informationen om og formidlingen af naturmæssige og kulturhistoriske sammenhænge generelt i det åbne land skal styrkes.

Der skal fortsat kunne være et konkurrencedygtigt og aktivt jordbrug, herunder landbrug, i området med en produktion, som giver et økonomisk afkast, og dette skal fortsat kunne udvikle sig under respekt for den almindelige lovgivnings bestemmelser.

Informationsindsatsen overfor jordbrugserhvervene om deres rolle som forvaltere af store naturmæssige og kulturhistoriske værdier skal forstærkes. Jordbrugets medejerskab er nødvendig. Samtidigt skal der ske en målretning af tilskudsmidler til natur- og miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger mod de områder, hvor det understøtter nationalparkens natur og kulturhistoriske interesseområder mest muligt.

2.5 Mål for pilotprojektet

Målet med pilotprojektet er at undersøge og redegøre for det, der skal til, for at området udpeges til og udvikles som nationalpark i et 20-30 årigt perspektiv. Desuden skal der redegøres for, hvad der skal til, for at aktører (borgere, myndigheder, fagfolk herunder også de lokale landbrugserhverv, turisterhverv, interesseorganisationer) kan føle ansvar for tilstedeværelsen og driften af nationalparken.

Pilotprojektets aktører skal i pilotprojektfasen selv fastlægge grænserne for nationalparkens geografiske afgrænsning, geografiske underopdelinger, og hvilke, hvor og hvordan ændringerne skal ske i fremtiden under hensyn til naturforholdene i området, jf. pkt. 2.2.

Langt de fleste arbejdsopgaver består af udredninger og undersøgelser samt mødeaktiviteter, studiekredse, fremtidsværksteder o.lign. (jf. pkt. 3.), men nogle kan også udmønte sig i konkrete tiltag i området, hvis der er enighed herom.

Af mulige konkrete tiltag kan tænkes f.eks.

- genopretning af naturlig hydrologi i delområder af skovene
- genskabelse af vådområder
- sikring af nøglebiotoper for truede arter som hasselmus og skovmår
- omlægning af statsskove til naturnær skovdrift
- udlægning af yderligere arealer til naturlig succession eller ekstensiv drift
- naturpleje, f.eks. ved græsning, øges
- etablering af nye vandretursmuligheder og overnatningsmuligheder især ved Roskilde Fjord
- opsætning af informationstavler med oplysninger om naturindhold, kulturhistorie m.v.
- udgivelse af vandretursfoldere
- etablering af naturskole m.v.

2.6 Pilotprojektets aktører

Aktørerne afhænger i nogen grad af områdets afgrænsning. Med udgangspunkt i Friluftsrådets forslag er det de tre amter, Roskilde, Vestsjælland og Frederiksborg, samt de 10 beliggenhedskommuner rundt om Roskilde Fjord og Inderbredning i bunden af Isefjord. Der er tre statsskovdistrikter, Odsherred, Tisvilde og København. Hvis området bliver udpeget som pilotprojektområde, vil det blive Odsherred Statsskovdistrikt, der sammen med amter og kommuner vil varetage sekretariatsfunktionen i projektperioden.

Ud over myndighederne er landbruget en væsentlig aktør, da en stor del af arealerne i området er landbrugsland. Kulturmiljørådene forventes også at spille en stor rolle, da der er mange værdifulde kulturmiljøer (flere af national betydning) i området. Herudover forventes diverse grønne organisationer inddraget i arbejdet.

Odsherred Statsskovdistrikt har under afsøgningsproceduren haft møde med landbruget den 18. august 2003, og med amterne og kommunerne den 1. september 2003.

Ved mødet d. 18. august fastholdt landbruget sin modstand mod pilotprojektet. Landbruget meddelte, at det ville deltage i pilotprojektet, hvis ministeren – trods modstanden fra landbruget – alligevel besluttede at iværksætte pilotprojektet. Mødet forløb i en god og venlig tone. (Se bilag 5.E).

Ved mødet d. 1. september med amterne og kommunerne ytrede ingen sig mod projektet, men der registreredes heller ikke overvældende entusiasme. Holdningen var snarere nysgerrigt afventende. Alle ville de e aktivt i pilotprojektets mødeafholdelse og stille planlægningsmaterialer og registreringer til rådighed for projektet m.v. Vestsjællands Amt så dog gerne sine interesser varetaget af Holbæk kommune, da Friluftsrådets oplæg kun viser små arealer i Vestsjællands Amt. Nogle kommuner så gerne pilotprojektområdet udvidet og gav under mødet udtryk for mere positiv holdning end tidligere. (Se bilag 5.B)

3. Arbejdsopgaver i pilotprojektfasen

3.1 Landskabsanalyse

Der skal udarbejdes en landskabsanalyse af det mulige pilotprojektområde. Analysen skal primært være baseret på eksisterende data, eksempelvis amternes udpegninger af interesseområder (natur, kulturmiljø/historiske, landskabelige og friluftsmæssige). Landskabsanalysen bør baseres på GIS-data.

3.1.1 Pilotprojektområdet

Landskabsanalysen skal danne grundlag for diskussionen og beslutningen om det geografiske område, der skal undersøges i pilotprojektperioden. Det bliver sandsynligvis et område med en zonerings. En zonerings, der tænkes udformet således, at der er en differentiering mellem de enkelte zoners interessestatus, og dermed også indholdet og aktiviteterne i de forskellige områder.

Kerneområderne kan f.eks. indeholde de mest værdifulde kulturmiljøer eller naturværdier. Mellem kerneområderne kan der beskrives mulighed for forbindelser, enten som fysiske forbindelser i form af spredningskorridorer eller formidlingsmæssige forbindelser i form af oplysningstavler ved enkeltelementer, der informerer om kulturmiljømæssige sammenhæng. På samme måde kan der være mulighed for at skabe og formidle sammenhænge mellem en række rekreative aktivitetsfaciliteter.

Endelig kan man tænke sig en zone, der primært er præget af mere intensivt jordbrug og bebyggelse.

3.2 Skitsering af potentielle forbedringsmuligheder

Med udgangspunkt i landskabsanalysen og eksisterende planer og registreringer gennemføres undersøgelser af naturværdier, kulturhistoriske værdier, friluftslivet og samfunds- og erhvervsøkonomiske konsekvenser. På denne baggrund beskrives de forskellige mål og tiltag i forhold til natur, kulturmiljø, landskab, friluftsliv, landdistriktsudvikling m.m. og de forskellige virkemidler, der kan bringes i anvendelse for at realisere målene.

3.3 Sammensætning af styregruppe

Formanden for den lokale styregruppe udpeges af miljøministeren. Der nedsættes en lokalt sammensat styregruppe, som skal repræsentere berørte myndigheder, foreninger og organisationer (i hvert fald erhverv, natur, kulturmiljø, friluftsliv, turisme), samt repræsentanter for beboere og lodsejere. Styregruppens sammensætning afgøres af formanden i samråd med relevante lokalpolitikere fra amter og kommuner. Det kan være hensigtsmæssigt, at styregruppen nedsætter et forretningsudvalg, der sammen med sekretariatet står for den daglige ledelse af projektet.

For at sikre et optimalt samarbejde mellem de forskellige myndighedsniveauer, og for at skabe grundlag for en reel inddragelse af lokalbefolkning og erhverv udpeges repræsentanter fra de implicerede myndigheder, interesseorganisationer og lokalbefolkning. Det kunne eksempelvis være repræsentanter fra:

- Amterne
- Kommunerne
- Statsskovdistrikterne
- Landbruget
- Skovbruget
- Kulturmiljørådet
- Friluftsrådet
- Danmarks Naturfredningsforening
- Dansk Ornitologisk Forening
- Turistforeningen
- Fritidsfiskerne
- Danmarks Jægerforbund
- Borgere

3.4 Dialog, samarbejde og borgerinddragelse

Det er fundamentalt for gennemførelsen af pilotprojektet, at der skal sikres en tæt dialog og samarbejde med såvel lokalbefolkningen, lokale foreninger m.v., lokale myndigheder samt de relevante statslige myndigheder. Derfor skal der nedsættes en arbejdsgruppe som har ansvaret for dette.

For at få en tæt dialog, et samarbejde og en reel borgerinddragelse er det vigtigt, at der ud over borgermøder og information på hjemmesider, i lokale aviser, etc. gøres et aktivt og målrettet arbejde. Der skal derfor som en af de første opgaver laves et program for borgerinddragelsen, et program som nødvendigvis må udvides og justeres gennem hele pilotprojektperioden.

Indholdet kunne være samlet i en internet kalender med arrangementer, som jævnligt trykkes og sendes ud/hænges op i brugsforeninger, på biblioteket, på skoler, på stationer etc. Indholdet kunne være alt muligt lige fra deltagelse i forskellige arbejdsgrupper, i et fremtidsværksted, i guidede vandreture, fremstilling af informationsmateriale og vandretursfoldere, afholdelse af foto- eller tegnekonkurrencer for alle/ skoler/ børn, lokalradio hvor man kan ringe ind og stille spørgsmål hver lørdag formiddag, m.m.

Odsherred Statsskovdistrikt vil sørge for, at der bliver lavet en hjemmeside for pilotprojektet. Herfra kan der linkes til andre relevante hjemmesider.

3.5 Arbejdsgrupper

Ud over den ovennævnte arbejdsgruppe for borgerinddragelse, nedsætter styregruppen arbejdsgrupper for øvrige emneområder, som for eksempel natur, friluftsliv, landbrug, kulturmiljø, virkemidler, landdistriktsudvikling eller for enkelte lokaliteter.

De enkelte arbejdsgrupper udarbejder et oplæg eller et program om behovet for uddybende undersøgelser af deres emneområde. Derudover skal der laves et oplæg om behov for samfunds- og erhvervsøkonomisk analyse. Oplæggene udarbejdes i princippet af arbejdsgrupperne, men der vil være behov for strukturering og supplerung fra sekretariatets side. Behov for konsulenthjælp vurderes og budgetteres. Der indhentes tilbud i samarbejde med sekretariatet.

Formanden for arbejdsgruppen har ansvaret for løbende at orientere styregruppen om arbejdet. Arbejdsgruppen har ansvaret for gennemførelse af undersøgelsen.

3.6 Budget

Sekretariatet udarbejder et forslag til budget, som godkendes af et evt. forretningsudvalg og derefter af styregruppen. Budgetforslag og projektbeskrivelser for undersøgelser m.v. forelægges Skov- og Naturstyrelsen, der koordinerer tildelingen af bevillinger i forhold til Friluftsrådet. Budgetforslaget og projektbeskrivelserne danner baggrund for tildeling af statens og Friluftsrådets midler.

Medfinansiering fra amter og kommuner er ønskelig, men ikke nødvendig. Den amtskommunale og kommunale medvirken kan bestå i bistand med hensyn til arealer og bygninger, personaleressourcer, undersøgelser og udredninger (landskabsanalyser af f.eks. de eksisterende og potentielle naturværdier, mulighederne for friluftslivet, de fremtidige erhvervsmuligheder o.lign.), driftsopgaver, prioritering af tilskud mm., tilsagn om udarbejdelse af projektbeskrivelse eller andet, samt aktiv deltagelse i styringsgruppe, arbejdsgrupper, møder osv.

Efter tilbagemelding fra Skov- og Naturstyrelsen centralt revideres budgettet, som derefter godkendes af styregruppen.

3.7 Programoplæg

Ud fra budgettet og indstillingerne fra arbejdsgrupperne udarbejdes et program for pilotprojektet med beskrivelse af hvilke undersøgelser, aktiviteter etc., der skal gennemføres. Programmet kan justeres undervejs i perioden. Styregruppen godkender programmet samt programændringer undervejs. Sekretariatet indhenter tilbud om undersøgelser m.v. i samarbejde med/efter aftale med styregruppen og arbejdsgrupperne.

3.8 Afrapportering

Styregruppen har ansvaret for, at der løbende afrapporteres til den nationale følgegruppe, som formanden for styregruppen samtidig er medlem af. Styregruppen har ligeledes ansvaret for, at der udarbejdes en afsluttende rapport med en udviklingsplan for området med anbefalinger om konkrete tiltag, herunder samfunds- og erhvervsøkonomiske analyser og konklusioner.

4. Resumé af baggrund, statsskovdistriktets afsøgningsfase m.v.

4.1 Friluftsrådets oplæg til ”Nationalpark Roskilde Fjord”

Friluftsrådet offentliggjorde i januar 2003 en pakke med 17 konkrete forslag til mulige nationalparker i Danmark. Et af områderne var Roskilde Fjord. Forslaget er vist i bilag 5.A.

4.2 Aftale mellem Friluftsrådet og Miljøministeriet.

Friluftsrådet og Miljøministeriet indgik den 17. februar 2003 aftale om, at Friluftsrådet ville fordoble ministerens 20 mio. kr. til pilotprojekter for nationalparker med yderligere 20 mio. kr. mod at antallet af pilotprojekter også fordobledes.

4.3 Ministerens brev af 4. marts 2003 til amter og kommuner

Miljøministeren inviterede amtsborgmestrene fra Frederiksborg Amt, Roskilde Amt og Vestsjællands Amt, samt borgmestrene fra Frederikssund Kommune, Gundsø Kommune, Roskilde Kommune, Ramsø Kommune, Lejre Kommune, Hvalsø Kommune, Bramsnæs Kommune, Holbæk Kommune, Skibby Kommune og Jægerspris Kommune til at være med til at gennemføre et nationalparkpilotprojekt for Roskilde Fjord.

4.4 Resumé af tilbagemeldinger fra amter og kommuner

4.4.1 Roskilde Amt

Brev til ministeren af 20. marts 2003 fra Roskilde Amt. Det oplyses, at amtet i regionplanen har udpeget Roskilde Fjord som et af sine indsatsområder. Der er allerede etableret et samarbejde med kommuner og naboamter om Fjordstien. Amtet finder, at ministerens overvejelser om at give Roskilde Fjord status som nationalpark lyder spændende, og amtet ser frem til at høre nærmere om konsekvenserne for befolkningen i området samt de økonomiske aspekter i forbindelse med et pilotprojekt.

4.4.2 Vestsjællands Amt

Brev af 21. marts 2003 til Skov- og Naturstyrelsen fra Vestsjællands Amt. Amtet orienterer om, at amtet i mange år har afsat betydelige ressourcer på at anlægge et stiforløb langs Isefjord og Roskilde Fjord i samarbejde med Roskilde og Frederiksborg Amter. Amtet finder derfor ikke, at der er behov for yderligere aktiviteter i området, men ser hellere at Store Åmose bliver et pilotprojektområde pga. de store naturmæssige potentialer.

4.4.3 Frederiksborg Amt

Brev til ministeren af 28. marts 2003 fra Frederiksborg Amt. Det tilkendegives, at et nationalt naturområde ved Roskilde Fjord har mulighed for at blive en stor succes, der bygger på lokalt engagement og såvel nye som eksisterende partnerskaber. Frederiksborg Amt i 2000 har færdiggjort en delområdeplan for Horns Herred. De midler, der er afsat til at gennemføre planen, tilbydes at

indgå som en del af arbejdet med pilotprojektet. Det samme er tilfældet for et tilsagn på 0,7 mill. kr. fra Fødevarerministeriet til landdistriktsudvikling i området, herunder turisme og friluftsliv. Det oplyses, at der i øjeblikket foregår et samarbejde med kommuner og amter for et sammenhængende stiforløb omkring Isefjord og Roskilde Fjord.

4.4.4 Skibby Kommune og Frederikssund Kommune

Brev til ministeren af 18. marts 2003 fra Skibby Kommune. Det tilkendes gives, at kommunen på egne og Frederikssund Kommunes vegne ønsker, at ministeren inviterer til et uddybende orienteringsmøde om projektet.

4.4.5 Holbæk Kommune

Brev til ministeren af 25. marts 2003 fra Holbæk Kommune. Det tilkendes gives, at projektet ser meget spændende ud, og at der ses frem til et samarbejde. Der udtrykkes ønske om at hele fjordområdet medtages.

4.4.6 Bramsnæs Kommune

Brev til Skov- og Naturstyrelsen af 27. marts 2003 fra Bramsnæs Kommune. I brevet tilkendes gives, at Økonomiudvalget først ønsker at tage stilling til pilotprojektet, når de nærmere vilkår for oprettelsen af nationalparken foreligger bl.a. m.h.t. planlægning og økonomi. Der anmodes om et opklarende møde.

4.4.7 Lejre Kommune

Brev til Skov- og Naturstyrelsen af 28. marts 2003 fra Lejre Kommune. Kommunen tilkendes giver en positiv holdning overfor at indgå i et pilotprojekt for Roskilde Fjord, hvor de økonomiske og eventuelle udviklingsmæssige konsekvenser af en nationalpark-udpegning kan diskuteres.

4.4.8 Ramsø Kommune

Brev til Skov- og Naturstyrelsen af 1. april 2003 fra Ramsø Kommune. Ramsø Kommunes Miljøudvalg har tilkendes givet, at der på nuværende tidspunkt ikke er ressourcer til at indgå i et pilotprojekt. Kommunen er dog i øvrigt positive overfor projektet.

4.4.9 Hvalsø Kommune

Brev til ministeren af 2. april 2003 fra Hvalsø Kommune. Det tilkendes gives, at kommunen er positiv overfor et pilotprojekt. Kommunen indgår gerne i arbejdet med at afsøge muligheder for et pilotprojekt og ønsker at indgå i et egentligt pilotprojekt. Kommunen ønsker at udvide området mod vest og syd, således at Elverdamsådal, Tadre Mølle, overdrevslandskabet og de store skove inddrages. Kommunen ser frem til et møde med ministeren.

4.4.10 Roskilde Kommune

Brev til Skov- og Naturstyrelsen af 4. april 2003 fra Roskilde Kommune. Økonomiudvalget er positivt overfor tankerne om at gøre Roskilde Fjord til nationalpark. Kommunen ønsker derfor at gå positivt ind i en dialog, hvor de konkrete muligheder og vilkår kan blive afklaret.

4.4.11 Gundsø Kommune

Brev til ministeren af 12. juni 2003 fra Gundsø Kommune. Det tilkendes gives, at byrådet er principielt positiv overfor at indgå i et pilotprojekt. Kommunen forventer, at pilotprojektet vil

afdække økonomiske og udviklingsmæssige muligheder samt evt. begrænsninger ved en nationalpark, hvilket vil udgøre grundlaget for kommunens endelige stillingtagen.

4.4.12 Jægerspris Kommune

Brev til Skov- og Naturstyrelsen af 12. juni 2003 fra Jægerspris Kommune. Kommunen har med interesse modtaget brevet, og håber at deres skitseforslag om at omdanne det tidligere skalleværk ved Gerlev, vil indgå i overvejelser om en helhedsplan for Roskilde Fjord.

4.5 Møde mellem skovdistrikterne, amterne og kommunerne

Som en del af afsøgningsprocessen blev der den 1. september 2003 afholdt møde mellem de berørte skovdistrikter, amter og kommuner.

Ingen ytrede sig mod et evt. pilotprojekt, og alle ville deltage aktivt i mødeafholdelse og stille planmateriale og registreringer til rådighed. Holdningen var nysgerrigt afventende, men uden overvældende entusiasme. Statsskovdistriktets referat af mødet med tilhørende deltagerliste vedlægges som bilag 5.B.

4.6 Tilkendegivelse fra Østlige Øers Landboforeninger

4.6.1 Brev til ministeren

Brev til Miljøministeren af 23. juni 2003 fra Østlige Øers Landboforening, på vegne af landbrugets foreninger i området: LandboCentrum, Nordsjællands Landboforening, Nordvestsjælland Landboforening og Sjællandske Familielandbrug. Foreningerne tilkendegiver, at de på ingen måde bakker op om et pilotprojekt for en nationalpark i Roskilde Fjord området, og at foreningerne ikke ønsker at gå ind i et samarbejde omkring et pilotprojekt. Se bilag 5.C.

4.6.2 Svarbrev fra ministeren

Ministeren forstår landbrugets skepsis, men opfordrer til en fælles dialog. Det nævnes i brevet, at Odsherred Statsskovdistrikt vil kontakte Østlige Øers Landboforening med henblik på at aftale et møde, samt at ministeren foreslår, at der afholdes et møde mellem ministeren og landboforeningerne senere. Se bilag 5.D.

4.6.3 Østlige Øers Landboforeningers referat af mødet med Skov- og Naturstyrelsen

Ved møde mellem landbruget og Skov- og Naturstyrelsen d. 18. august 2003 fastholdt Landboforeningerne modstanden mod, at der udpeges pilotprojekt for Roskilde Fjord – området. Landboforeningernes brev af 22. august 2003 bilagt notat vedr. mødet vedlægges som bilag 5.E.

4.7 Kulturmiljøværdier for Roskilde Fjord-området

Kulturarvsstyrelsen og Skov- og Naturstyrelsen drøftede ved et møde d. 19. august 2003 områdets store kulturhistoriske værdier. Evt. udpegning som nationalpark vil have meget stort potentiale i forhold til områder, der ikke indgår i en park. Det tillægges vægt, at tilgængeligheden styrkes, og at det skal være muligt at opleve kulturmiljøerne. Kulturarvsstyrelsen har beskrevet de væsentligste bevaringsværdier i notat af 15. september 2003, vist som bilag 5.F

4.8 Overvejelser om en anden geografisk afgrænsning

På baggrund af drøftelserne med amter/kommuner og landbruget er det statsskovdistriktets vurdering, at man som led i pilotprojektet bør overveje en anden geografisk afgrænsning af det pilotprojekt, som er foreslået af Friluftsrådet, og som skønnes til i alt 35.000 ha. Friluftsrådets oplæg er kun et udgangspunkt for de indledende drøftelser om områdets afgrænsning. Arbejdet i pilotprojektfasen har bl.a. til hensigt at diskutere og fastlægge den mest hensigtsmæssige afgrænsning.

Visse områder af overvejende landbrugsmæssig interesse kan tænkes udtaget af projektområdet, bl.a. i Bramsnæs, Skibby og Lejre kommuner. Afsøgningsfasen har vist, at der er interesse for at projektområdet til gengæld kan udvides mod nord til at omfatte fjordområdet nord for Frederikssund, Jægerspris skovene og militærets arealer ved Jægerspris, og mod sydvest kan området udvides til bl.a. at omfatte hele Elverdamsdalen, Tadre Mølle og Åstrup Gods. Mod syd kan området eventuelt udvides ind i det centrale skovkompleks syd for Kirke Hvalsø, herunder med de statsejede Bidstrupskove og Særløse Overdrev.

Området tænkes underopdelt i zoner, f.eks. efter varierende indhold af beskyttelseshensyn, muligheder for friluftsliv o. lign.

4.9 Vurdering og anbefaling

Det er statsskovdistriktets vurdering, at Friluftsrådets forslag til pilotprojektområde indeholder overordentligt mange områder med store naturmæssige og kulturhistoriske interesser, som bør fremmes. Friluftslivet og turismen har også store interesser i området, som kan fremmes ved et eventuelt pilotprojekt for Roskilde Fjord Nationalpark.

Det er dog, som nævnt ovenfor, statsskovdistriktets vurdering, at Friluftsrådets forslag til pilotprojektområde rummer så store områder med sammenhængende, intensiv landbrugsproduktion, at områdefafgrænsningen bør overvejes ændret, og at det bør overvejes at udvide området mod nord, sydvest og syd i overensstemmelse med de tilkendegivelser, der er fremkommet blandt amter og kommuner i afsøgningsfasen.

Ministeren afholder den 6. oktober møde med de berørte borgmestre og amtsborgmestre, hvor bl.a. tanker om en ændret afgrænsning kan drøftes. Landbruget er fortsat modstandere af pilotprojektet. Ministeren afholder den 8. oktober et møde med Østlige Øers Landboforeninger for at drøfte konsekvenserne af et pilotprojekt og mulighederne for landbrugets deltagelse.

Statsskovdistriktet anbefaler på baggrund af afsøgningen af de lokale interesser, at man gennemfører et pilotprojekt for Roskilde Fjord Nationalpark, og at der som led i pilotprojektet drøftes en ændret afgrænsning.

4.10 Revidering af pilotprojektområde m.v.

4.10.1 Miljøministerens møder med landbruget, amterne og kommunerne.

Miljøministeren holdt d. 6. oktober 2003 et kortere, uformelt møde med repræsentanter for Landbocentrum. Ministeren udtrykte forståelse for landbrugets modstand og tilkendegav, at han

fandt Friluftsrådets forslag til pilotprojektområde for meget stort, og at han havde forståelse for en ændring af pilotprojektområdet ved at udtage visse landbrugsmæssigt dyrkede arealer og i stedet udvide området mod nord og syd. I forlængelse af mødet har Odsherred Statsskovdistrikt på et kort skitseret en ændret afgrænsning af et muligt pilotprojektområde. Ved den reviderede afgrænsning ændrede pilotprojektet form, idet det øgedes i nord-syd gående retning bl.a. ved i nord i Jægerspris kommune at medtage Kong Frederiks VII's Stiftelses og militærets arealer og i syd skovkomplekset i Hvalsø kommune. Arealet gøres på denne måde smallere i øst-vest gående retning, idet stort set alle de øvrige arealer i Hvalsø kommune udtages tillige med hele Ramsø kommune, næsten hele Bramsnæs kommune samt den sydøstlige halvdel af Lejre kommune. Endvidere udtages arealerne i Holbæk kommune og dermed i Vestsjællands Amt. Statsskovdistriktet finder, at man som led i pilotprojektet burde overveje at udvide området yderligere i retning mod syd (Skjoldenæsholm-området) og skabe forbindelse mod sydvest til Elverdamsområdet ved bl.a. at inddrage skovområderne ved Åstrup Gods og Tadre Mølle.

Senere samme dag besøgte miljøministeren dele af pilotprojektområdet sammen med amtsborgmestre og borgmestre. Ved et efterfølgende møde på Ledreborg Slot udtalte langt størstedelen af de fremmødte støtte til et evt. pilotprojekt. Ingen modsatte sig projektet. Ministeren skitserede udsigterne til en ændret afgrænsning af pilotprojektområdet, jf. ovenstående. Ministeren tilkendegav samtidigt, at han ville indkalde de berørte amter og kommuner til nyt møde, hvis et pilotprojekt med den reviderede afgrænsning synes gennemførlig.

Den 8. oktober holdt ministeren et møde med Østlige Øers Landboforeninger. En kortskitse over det reviderede område blev fremlagt. Det blev fremhævet, at Roskilde Fjord området har en ganske særlig karakter på grund af de store kulturhistoriske/historiske interesser, som adskiller dette område fra de øvrige mulige nationalparkområder i Danmark. Landbruget skal naturligvis have sæde i styregruppen, jf. afsnit 3.3, og der skal nedsættes en arbejdsgruppe for landbrug, jf. afsnit 3.5. Landboforeningerne tilkendegav som deres umiddelbare holdning, at de ville gå konstruktivt ind i arbejdet, hvis ministeren udpegede det reviderede område som pilotprojekt. Landboforeningerne forbeholdt sig dog at drøfte pilotprojektet i deres bagland. Landboforeningerne ønskede endvidere, at ministerens kronik i Landsbladet indgik som bilag til projektbeskrivelsen, og at projektets særlige kulturhistoriske vægt og den beskrevne zoneinddeling blev tydeliggjort.

Ministeren besluttede, at Odsherred Statsskovdistrikt skulle revidere pilotprojektbeskrivelsen af september 2003 som følge af bemærkningerne på møderne d. 6. og 8. oktober 2003.

4.10.2 Revidering af pilotprojektbeskrivelsen

4.10.2.1 Ændret afgrænsning af pilotprojektområdet

Kortbilag 5.G skitserer udstrækningen af det korrigerede pilotprojektområde. Grænserne er indtegnet med udgangspunkt i den kortskitse, som Østlige Øers Landboforeninger blev præsenteret for d. 8. oktober 2003 (jf. afsnit 4.10.1), samt på baggrund af grænserne for EF-fuglebeskyttelses- og EF-habitatområder, fredningsgrænser, veje o.lign.

Det totale areal af pilotprojektområdet udgør skønsvist 23.000 ha, fordelt til ca. 12.000 ha landareal og ca. 11.000 ha søterritorium og større søer.

For så vidt angår landarealerne ejer Miljøministeriet ca. 1.330 ha og Forsvarsministeriet ca. 700 ha. Derudover lejer Forsvarsministeriet ca. 830 ha til militære formål af Kong Frederik VII's Stiftelse, Jægerspris. Staten ejer/lejer således i alt ca. 2.860 ha af landarealet. Af de resterende godt og vel 9.000 ha landarealer udgøres mere end halvdelen af øvrige skove, krat, strandarealer, vådområder, by- og sommerhusområder og lignende. Den resterende del af landarealerne er landbrugsarealer, hvoraf en del er fredede eller beskyttet på anden vis.

Pilotprojektområdet bør som nævnt som led i pilotprojektet overvejes udvidet mod syd mod Skjoldenæsholm Gods samt mod sydvest mod Åstrup Gods og Tadre Mølle.

4.10.2.2 Evt. pilotprojekts betydning for landbruget

Miljøministerens kronik i Landsbladet d. 11. april 2003 er vist i bilag 5.H.

Af artiklen fremgår bl.a., at der i perioden med pilotprojekter ikke vil blive gennemført indskrænkninger i den private råderet eller truffet beslutninger herom som følge af pilotprojektet. I nationalparken skal der gælde de generelle reguleringer og tilladelser og godkendelsessystemer, som gælder over hele landet, og landbrugsbedrifter beliggende inde i nationalparken, skal som hovedregel have mulighed for at udvikle sig på lige fod med bedrifter, der ikke ligger i en nationalpark, med mindre andet aftales med den enkelte landmand.

Hvis landmænd i en nationalpark bliver stillet overfor restriktioner, som de ellers ikke var blevet mødt med, skal det ske mod kompensation.

Der vil ikke blive etableret "bufferzoner" eller tilsvarende udenom nationalparkerne.

4.10.2.3 Eksempel på zoneinddeling

På bilag 5.I er vist et tænkt eksempel på zoneinddeling for et område omkring Kattinge, Herslev og Gevninge. Der er skitseret 3 typer af zoner: én domineret af landbrugsmæssig dyrkning, én af bymæssig bebyggelse og én af arealer/forbindelseslinier, hvor naturhensyn bør tillægges størst vægt. Bestemmelser i den almindelige lovgivning (f.eks. naturbeskyttelsesloven) og fredninger gælder naturligvis alle zoner, ligesom også regionplan, kommuneplan m.v. indeholder retningslinier for områdets udvikling. – Eksemplet er dog ikke repræsentativt for hele pilotprojektområdet, idet omfanget af den landbrugsmæssige dyrkning i eksempelområdet er meget stort.

Bilag 5.I indeholder på side 2-3 tænkte interesser, sårbarhed, udviklingsønsker og fremtidige hovedanvendelser for de tre zoner. Vedr. regler for driften henvises til foregående afsnit 4.10.2.2. Frivillighed og målretning af tilskud er væsentlige elementer i den ønskede udvikling.

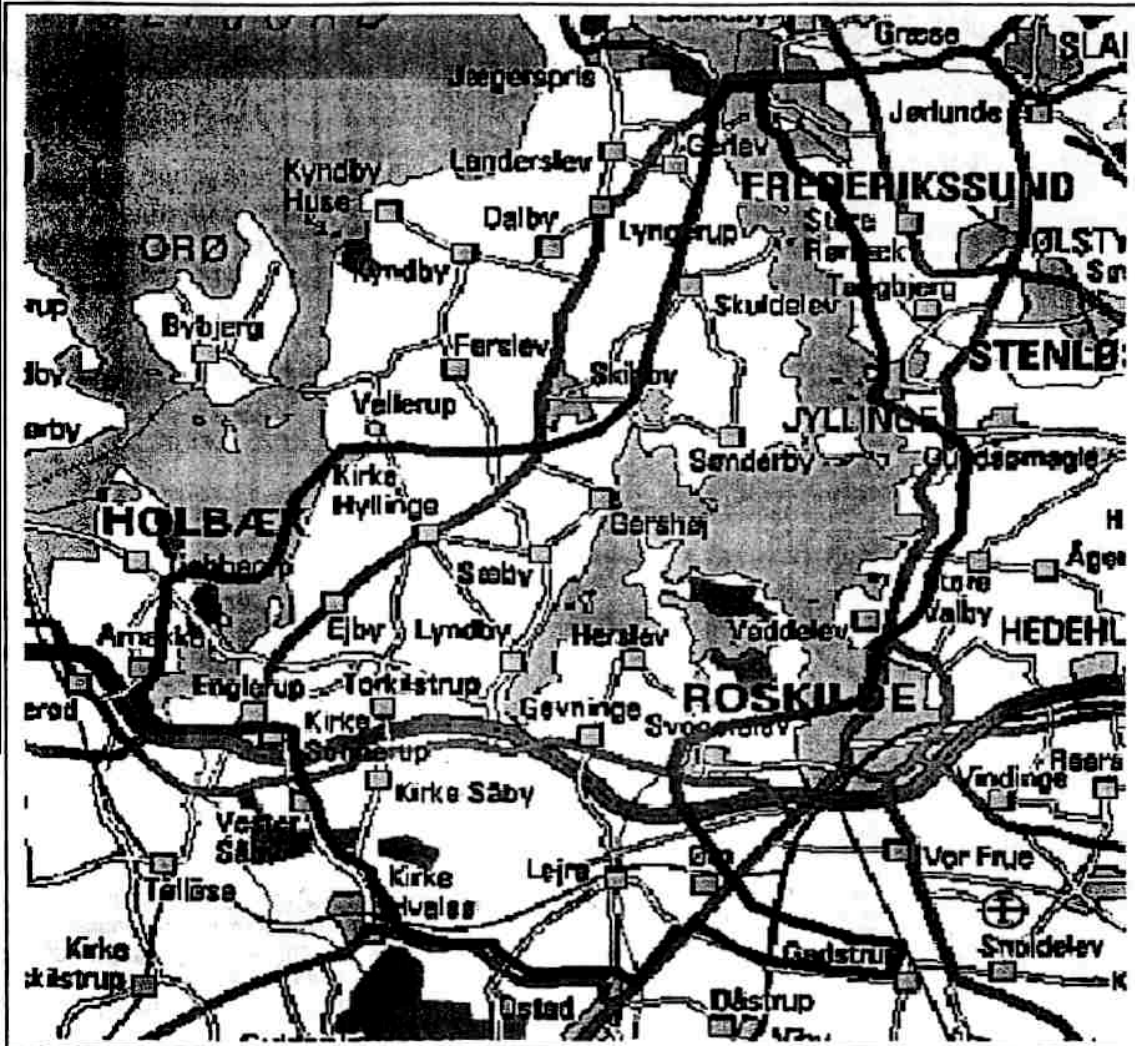
Bilag 5.I er udarbejdet uden detailkendskab til området, men især på baggrund af oplysninger i regionplanen og luftfoto over området. Gennemførelse af evt. pilotprojekt vil naturligvis forde en langt grundigere gennemgang af området.

Hele pilotprojektområdet tænkes opdelt i passende geografiske enheder (som f.eks. det på bilag 5.I viste) og hver geografisk enhed derefter zoneinddelt. Antallet af geografiske enheder, fastlæggelse af antallet af zoner, detailleringskrav til beskrivelse af zonerne, deres ønskede udvikling m.v. fastlægges i pilotprojektfasen.

5. Bilag

5.A Friluftsrådets forslag til pilotprojektområde

Nationalpark Roskilde Fjord

Hvorfor Nationalpark Roskilde Fjord?

Her er et område, som kan takke istiden for geologiske former og det særligt bevaringsværdige naturindhold. Det er istiden, som har skabt Ramsødalens søer, Lejres ådale og Roskilde Fjord og dermed skabt grundlaget for oprindelig bosætning (vikinger) samt lokalbefolkningens liv og livsvilkår.

Der er tale om et større, sammenhængende naturområde med skarpe geologiske formationer både på land og i vand, som skaber en stærk kontrast til det bløde bakkelandskab og de fligede kyststrækninger omkring Roskilde Fjord. Nationalparken indeholder bl.a. eksisterende beskyttede naturområder af høj bevaringsværdi, landskabstyper, der er karakteristiske for Danmark samt delområder med gode potentialer for rekreativ anvendelse og friluftsliv. Området er præget af en stor mængde kulturhistoriske mindemærker, lige fra herregård til skibssætning.

Nationalparken er et fantastisk godt eksempel på, hvordan natur og befolkning har været i samklang og har sat sine spor siden istiden.

Styrkerne**ved Nationalpark Roskilde Fjord:**

- Området har en lang række faciliteter. Der er stier, udsigtspunkter, fugletårne, primitive overnatningsformer, mulighed for sejllads og lystfiskeri, skove, parker og sågar et slot
- Hvad specielt skovene angår, er der, et for Hovedstaden meget nærliggende potentiale i at opleve, store sammenhængende skove af stor skønhed
- Kombinationen af skov, land og vand giver store variationsmuligheder for oplevelser og aktiviteter
- De meget synlige kulturspor vil med både direkte og indirekte formidling, være med til at give følelsen af at stå i et område af national betydning

Kerneområder**i Nationalpark Roskilde Fjord:**

- Kattingsøerne der har stor international betydning for rastende andefugle som f.eks. trolldand
- Lejre-området må betragtes som en kulturhistorisk perle både hvad angår fortidsminder og middelalderens historie
- Lejre forsøgscenter som et levende eksempel på vores kulturhistorie
- Ledreborg Slot
- Tunneldalene ved Kirke Hvalsø og Øm
- Vikingskibsmuseet som skaber af aktiv fortælling
- Velbevarede landsbykerner

Udviklingsmuligheder**for Nationalpark Roskilde Fjord:**

- Formidling af de mange kulturhistoriske minder, lige fra vikingeskibe over kongeborge til herregårdslandskabet
- Hestbjerggård formidlingscenter
- Ledreborg Slots historiske have
- Gamle eksisterende landsbysamfund
- Etablering af tematiske ruter på gå-ben, til hest, på cykel eller som sejllende for at opleve natur, geologi, kultur og friluftsliv
- Udbygning af forsøgscenter Lejre

Nationalparker skal gøre en forskell

Naturglæde, stolthed, identitet og gode oplevelser. Det er disse følelser Danmarks Nationalparker skal give befolkningen og landets gæster. Danmarks Nationalparker skal være afgrænset af større – og vi mener større – sammenhængende landskaber og have identitetsskabende kulturel værdi. Områderne skal danne en ramme for og formidling af **natur, kulturmiljø, friluftsliv, produktion og bydannelse**. Nationalparkerne skal vise, at her er nogle specielle områder med fantastiske muligheder, som Danmark ønsker at markere og udvikle. Friluftsrådet foreslår at der for hvert område laves en **Udviklingsplan**. Udviklingsplanerne skal tage udgangspunkt i principper om en helhedsorienteret, intelligent planlægning og fleksibel forvaltning. Forvaltningen af områderne bør foregå i en form for Nationalparkråd, hvor alle relevante interesser sidder med om bordet. Friluftsrådet har følgende bud på elementer:

Natur: Inden for hvert område skal der sættes fokus på udvikling af økologiske sammenhænge, biodiversiteten, naturkvaliteten m.m. Det vil være et særkende for Nationalparker, at de naturgivne kerneområder udvikles på naturens præmisser og formidles intenst for at opnå en forståelse i befolkningen for naturens dynamik og beskyttelsesbehov.

Kulturmiljø: Kulturmiljøet skal sikres og fremhæves. Stedbundne begivenheder gør, at enkelte områder i sig selv er med til at skabe national identitet. Formidlingen af kulturmiljøet er derfor essentiel i beskrivelsen af menneskets påvirkning af naturen indenfor de naturgivne rammer.

Friluftsliv: I Nationalparkerne skal der skabes gode vilkår for at opleve naturen og dyrke friluftsliv. Adgangen til områderne skal være gratis. Nogle naturområder skal beskyttes - I udgangspunktet skal der være adgang overalt, men i de mest sårbare områder kan der beskyttes gennem intelligent planlægning for eksempel tidsmæssigt ved adgangsbegrænsninger og kanaliseret færdsel. Friluftsrådet anbefaler, at der i hver nationalpark etableres en friluftsgård med et besøgscenter og grejbank.

Produktionsforhold: Friluftsrådet mener at forvaltningen af Nationalparken bør have til opgave, at understøtte lokalebefolkningens livsgrundlag. Fra starten bør der etableres en dialog med de berørte erhverv således at f.eks. landbruget spiller en aktiv rolle i initieringen af forbedringen af biodiversiteten og formulering, planlægning og formidling af initiativer på privat ejendom indenfor Nationalparken.

Bydannelse: Bosætningen og lokaliseringen af byer giver nogle rammer for beskrivelse af en historie om bosættelse og placering af menneskelige aktiviteter og muligheder gennem tiderne. Opbygningen og den geografiske fordeling af købstæder og landsbyer i Danmark er en af grundstenene i den nationale arv fra middelalderen og frem.

5.B Referat af statsskovdistriktets møde med amterne og kommunerne

*Referat af møde vedr. evt. pilotprojekt for Roskilde Fjord Nationalpark (RFN)
Mandag d. 1.9.2003 på Lindborg Kro.
Deltagere, se vedlagte liste.*

Arne Jørgensen indledte mødet med at takke for det store fremmøde.

Formålet med mødet er at få afklaret spørgsmål til, hvad et pilotprojekt indebærer, få nye forslag og kommentarer fra de involverede kommuner og amter bl.a. vedr. nationalparkens udstrækning og indhold, de involverede parters vilje til at ville medvirke m.m.

Det er endvidere meningen, at mødet i dag sammen med bl.a. distriktets møde d. 18.8.2003 med Østlige Øers Landboforeninger skal indgå i distriktets vurdering og indberetning til Miljøministeren af mulighederne for et pilotprojekt for Roskilde Fjord Nationalpark (RFN). Mødet vil derfor indgå i ministerens beslutningsgrundlag for, om RFN skal udpeges som pilotprojekt.

Der er i forbindelse med indkaldelsen til mødet givet forslag til dagsordenen.

1. Baggrund og formål med nationalparker i Danmark.

I august 2001 udkom Wilhelm-udvalgets forslag til oprettelse af nationale naturområder.

Baggrunden for udvalgets forslag var bl.a. en erkendelse af, at naturarealernes omfang er gået stærkt tilbage og fortsat reduceres.

I august 2002 tog regeringen initiativ til at udpege pilotprojekter for naturområder, hvis der var lokal interesse og opbakning til det. Der blev i den forbindelse afsat 20 mill. kr. til udpegede pilotprojekter. Friluftsrådet gav efterfølgende tilsagn om yderligere 20 mill. og foreslog samtidigt, at en række nye områder skulle udpeges som nationalparker. Af disse forslag har Miljøministeren efter aftale med Friluftsrådet besluttet at arbejde videre med 2 mulige områder som nye pilotprojekter: Skjern Å og Roskilde Fjord.

Indtil i dag har Miljøministeren besluttet at iværksætte pilotprojekter for følgende 4 områder: Mols Bjerge, Thy, Lille Vildmose og Møn.

Det er meget tydeligt tilkendegivet, at evt. nationalparker i Danmark skal være en særlig dansk model. Det er utopi at forestille sig, at der inden for et område som RFN ikke skulle være plads til byudvikling, landbrug og industri, hvor dette findes i dag. Hovedformålet med nationalparkerne er sikring og udvikling af natur i store områder. Det vil være nærliggende, at naturgenopretning prioriteres højt i disse områder. Større og målrettede tilskud til miljøvenligt drift af landbrug vil formentligt også kunne komme på tale for at sikre og fremme naturværdierne i området.

Friluftslivets muligheder skal øges, adgangen til visse naturområder forbedres, det vil også være nærliggende at etablere flere tiltag til friluftslivet og turismen.

Ministerens er meget opmærksom på og lægger megen vægt på, at udpegningen af nationalparker sker i samarbejde og med opbakning fra lokalt hold både fra kommuner, amter, interesseorganisationer og erhverv, herunder jordbruget.

Ministerens har skrevet til de kommuner og amter, som ligger indenfor det område, som Friluftsrådet har peget på, og udbedt sig deres foreløbige tilkendegivelser for at deltage i et pilotprojekt for Roskilde Fjord. - Alle kommuner og amter har svaret, og svarerne har været positive, men dog med visse forbehold. Nogle har svaret mere henholdende. Ingen har svaret negativt.

Ministeren har derefter bedt Odsherred Statsskovdistrikt kontakte de berørte kommuner og amter med nærmere oplysning om et evt. pilotprojekt og for nærmere afdækning af deres syn på et evt. pilotprojekt.

Mødet i dag afholdes derfor for om muligt at få afklaring på en lang række af de spørgsmål, der måtte være, og vil som tidligere nævnt indgå i ministerens beslutningsgrundlag.

2. Hvad er et pilotprojekt, og hvad er formålet med det ?

Pilotprojektet er at betragte som en undersøgelses- og planlægningsfase, hvor de involverede skal komme med forslag til, hvad en evt. nationalpark skal indeholde og til dens afgrænsning. Det foreliggende udkast er alene Friluftsrådets oplæg. Det er meningen, at man i undersøgelsesperioden skal se på, hvilke muligheder der er indenfor det udpegede område f.eks. til naturgenopretning, beskyttelse, friluftsliv og lign., men det vil være helt op til nedsatte grupper at komme med forslag til hvilke tiltag, der skal ske indenfor det udpegede område ligesom områdeafgrænsningen kan ændres. Kulturmiljøet er en overordentlig vigtig del i den foreslåede RFN. Netop i dette område er der meget store kulturhistoriske interesser, f.eks. hele området omkring Lejre og Ledreborg. Pilotprojekterne for de udpegede nationalparkområder skal løbe i ca. 2 år.

Der vil ikke i undersøgelsesfasen blive truffet beslutninger, der har konsekvenser udover de 2 år, som pilotprojekterne er planlagt til at løbe. Der kan dog godt indenfor perioden ske begrænsede fysiske tiltag f.eks. naturgenopretning, etablering af en lejrplads og lignende, hvis det kan ske på frivillig basis. Tiltagene skal blot kunne "stå alene", således at ressourcerne ikke er spildt, hvis man efter pilotperiodens udløb beslutter sig for, at der ikke skal være nationalpark i området.

Det vil også være op til de involverede f.eks. at inddele nationalparken i zoner, f.eks. kerneområder for natur, områder for kulturhistorie, for friluftsliv, for landbrug, for byudvikling o.s.v. Der er store områder med landbrug inden for pilotprojektområdet. Det må forventes, at netop inddelingen i zoner vil sikre, at moderne og tidssvarende landbrugsmæssig drift fortsat vil kunne finde sted. En zonemodell vil sikre, at udvikling af produktion, byudvikling, infrastruktur m.v. ikke sættes i stå. Miljøministeren har meget klart tilkendegivet, at der ikke etableres såkaldte bufferzoner op til en nationalpark. Ministeren har ligeledes klart tilkendegivet, at naturen skal have et løft indenfor de udpegede områder.

Når de 2 år, som pilotprojekterne er planlagt til at løbe, er gået, vil ministeren på baggrund af de indhøstede erfaringer beslutte, om de enkelte pilotprojekter skal videreføres som egentlige nationalparker.

3. Geografiske afgrænsninger

Flere kommuner og amter gav i forbindelse med tilbagemeldingen om holdningen til et evt. kommende pilotprojekt udtryk for, at der var potentielle områder, der ikke var medtaget i Friluftsrådets oplæg. Distriktet er derfor interesseret i høre, om der efterfølgende er kommentarer til den tidligere besvarelse. Hver enkelt kommune/amt blev der af hensyn til distriktets indberetning til miljøministeren bedt om at tilkendegive, om der er nye områder, man mener, der bør medtages eller udgå, eller om der er andre ændringer i forhold til den tidligere besvarelse.

Generelt svarede alle, at det var svært på det foreliggende grundlag at tage endelig stilling til et evt. pilotprojekt. Alle var dog principielt stadig positive for et pilotprojekt RFN.

For at konkretisere yderligere, hvad man kunne forestille sig, hvad der kunne være arbejdsopgaver i området, forelagde distriktet en ide-/inspirationsliste med mulige emner (vedlægges referatet).

Det er meget vigtigt at pointere, at der ikke er givet noget på forhånd hverken i udstrækning eller indhold i en evt. kommende naturpark. Det er det 2-årige pilotprojekts hovedopgave at afdække og undersøge disse ting.

Følgende kommuner/amter havde yderligere bemærkninger til deres tidligere indsendte besvarelse vedr. den geografiske afgrænsning.

Hvalsø kommune. En udvidelse med Elverdamsdalen og skovområderne i syd ønskes. I princippet kunne hele Hvalsø kommune være med.

Holbæk kommune. Området kunne meget fint udvides med de meget naturskønne områder ved Arnakke og Tjebberup.

Gundsø kommune. Ser gerne at området omkring Gundsømagle Sø medtages.

Jægerspris kommune. Ønsker at se mere på indholdet førend der tages endelig stilling. Kunne være relevant at medtage Jægerspris skovene, militærets arealer og den nordlige del af Roskilde Fjord. Må ikke hindre etablering af en trafik tunnel under fjorden (ved Tørslev Hage).

Frederikssund kommune. Græse ådal er et væsentlig naturområde, som kunne medtages.

Skibby kommune. Området omkring Hammer Bakker vil være et nærliggende område at medtage.

Frederiksborg Amt. Det kunne være relevant, at udstrækningen af en evt. kommende naturpark fulgte grænserne for allerede udpegede områder, f.eks. EU Habitat- og EU Fuglebeskyttelsesområder, d.v.s. udvides mod nord.

Vestsjællands Amt. Med den nuværende udpegning efter Friluftsrådets forslag forventes amtets medvirken at være ganske begrænset, idet der i dette oplæg ikke er meget af nationalparken, der er beliggende i Vestsjællands Amt. Fandt i øvrigt at det hele virkede lidt som en hovsa-løsning.

Åmosen havde været et mere relevant område at udpege; her er der allerede stor lokal opbakning fra både amt, kommuner, landbrug og interesseorganisationer.

4. Tidshorisont.

Som nævnt ovenfor er pilotprojekterne planlagt til at løbe i 2 år. Efter disse 2 år vil resultatet af pilotprojektet indgå i de videre overvejelser om evt. etablering af nationalparker.

Såfremt det besluttet at etablere en nationalpark for området, må der forventes en lang tidshorisont for områdets udvikling. Informationsaktiviteter og enkeltstående tiltag såsom små naturgenopretningsprojekter, lejr- og rasteplasser, kulturhistoriske foranstaltninger vil naturligvis kunne etableres hurtigere, men de større og mere langsigtede initiativer har en længere tidshorisont.

5. Hvilke interessemodsatninger imødeses.

Når man udpeger så stort og så forskelligartet mosaiklandskab som Roskilde Fjord området, er det uundgåeligt, at der vil være interessemodsatninger. Landbruget ved Østlige Øers Landboforeninger har da også meldt ud, at de ikke kan acceptere, at området udpeges som pilotprojekt. Denne modstand er fastholdt ved et møde mellem landbruget og Skov- og Naturstyrelsen d. 18.8.2003 Flere kommuner har også meldt ind, at landbrug, byudvikling og infrastruktur ikke må hindres. Friluftslivet ønsker mere og bedre adgang til naturen.

Jægerne er ikke begejstrede for forslaget.

Der er således mulighed for mange interessekonflikter. Det er bl.a. derfor, at ministeren har besluttet, at der, inden evt. udpegning af en egentlig nationalpark finder sted, skal være et pilotprojekt for at få afklaret, om interessemodsatningerne kan mødes. Det er væsentligt for ministeren, at der er opbakning i lokalsamfundene.

6. Hvilke registreringer og planer findes allerede i dag.

På opfordring fra skovdistriktet havde Lars Thiim fra Roskilde Amts Naturafdeling indvilget i at orientere om nogle af de planer, som man allerede lå inde med i amtet.

Inden selve præsentationen understregede Lars Thiim, at det, at han havde sagt ja til at komme med denne orientering, ikke var et udtryk for nogen holdning hverken for eller i mod fra Roskilde Amts side.

Allerede i dag har mange kommuner og amter gennemført en omfattende planlægning i form af forskellige områdeplaner, plejeplaner for naturområder, stiplaner m.v. Derudover er der de mere kendte planer i form af kommune- og regionplaner. I Roskilde Amt har man derudover udarbejdet en Områdeplan for naturforvaltning for Roskilde Fjord området, hvor de fleste af de væsentligste naturområder er medtaget. Der er efterfølgende udarbejdet en detaljeret plan for hvert enkelt af disse naturområder. Planerne er opbygget således, at der hele vejen igennem er en fælles linje, bl.a. for at sikre vis ensartethed i driften og plejen, samt i vurderingen af naturarealernes tilstand, trusler m.v. Naturplanerne er tilgængelige på Roskilde Amts hjemmeside.

Tilsvarende vil der være andre planer om andre emner, der kunne være relevante i et evt. kommende pilotprojekt. Det er derfor vigtigt, at man sikrer, at den megen information, der givetvis er i både amter, kommuner, interesseorganisationer, bliver tilgængelige for dem, der måtte komme til at arbejde med et evt. kommende pilotprojekt.

7. Hvordan kan et evt. pilotprojekt (undersøgellesfase) for området gribes an og struktureres.

Ministeren har indtil i dag besluttet, at følgende pilotprojekter igangsættes: Møns Klint, Lille Vildmose, Mols Bjerger og klithederne i Thy. For disse områder er der nedsat styregrupper til den overordnede styring af pilotprojektet. Desuden er der nedsat en række arbejdsgrupper. Formændene for de enkelte styregrupper er udpeget af Miljøministeren. Indtil videre er det borgmestere eller udvalgsformænd, der er blevet udpeget som formænd for styregrupperne.

RFN adskiller sig på flere punkter fra de 4 førnævnte pilotprojekter, bl.a. omfatter RFN 10 kommuner og 3 amter.

Med så mange involverede vil det formentligt være nødvendigt med lidt anden organisation, men formanden forventes fortsat udpeget af ministeren.

Hvorledes styregruppe, evt. forretningsudvalg, arbejdsgrupper m.v. skal sammensættes vil blive op til styregruppen og dens formand.

Den daglige sekretariatsfunktion skal varetages af Odsherred skovdistrikt, og der vil blive ansat en fuldtids projektmedarbejder.

Hvis ministeren udpeger RFN som pilotprojekt, forventes han samtidigt at udpege formanden for en kommende styregruppe.

Skovdistriktet anskueliggjorde en idé til, hvordan arbejdet kunne struktureres.

Flere af mødedeltagerne appellerede til, at styringen af evt. pilotprojekt ikke blev for bureaukratisk og tungt opbygget, idet man fandt beslutsomhed og handlekraft for vigtigt.

8. Hvad kan amter og kommuner bidrage med.

Som nævnt overfor vil Odsherred Statsskovdistrikt varetage sekretariatsfunktionen for et evt. pilotprojekt. Derudover vil der være behov for medvirken fra de involverede kommuner og amter på forskellige niveauer. Det er derfor af betydning at vide, i hvilket omfang og med hvad de berørte amter og kommuner kan støtte projektet. Dette vil i lighed med de andre forespørgsler, der i dag har været til kommuner og amter, indgå i distriktets samlede vurdering til Miljøministeren.

Efter anmodning oplyste amter og kommuner følgende som supplerende til de tidligere skriftlige tilkendegivelser til ministeren:

Frederiksborg Amt. Detaljeret planlægning for en lang række områder forefindes allerede i dag, og det vil naturligtvis kunne inddrages i forbindelse med pilotprojektet. Deltager endvidere gerne i møder.

Roskilde Amt. Samme tilbagemelding som Frederiksborg Amt.

Vestsjællands Amt. Med det nuværende forslag til udstrækningen af en evt. nationalpark forventes amtets engagement at være ret begrænset. Vestsjællands Amt træder gerne tilbage og lader dets engagement varetage af Holbæk kommune.

Holbæk Kommune. Kan ikke på nuværende tidspunkt og grundlag tage stilling til økonomisk medvirken, men deltager gerne i møder.

Hvalsø Kommune. Deltager gerne i det omfang det overhovedet er muligt.

Lejre Kommune. Deltager gerne, og vil ved sin medvirken søge at sikre, at kulturmiljøet får en fremtrædende plads.

Bramsnæs kommune. Har ikke taget stilling endnu. Der er både for og imod en deltagelse. For megen uklarhed om projektet.

Skibby kommune. Har ikke taget endelig stilling. Hvis det bliver til gavn for Skibby kommune, deltager man som minimum gerne i møder.

Jægerspris kommune. Hvis afgrænsningen passer ind i kommunens planer for området, vil man gerne deltage aktivt i arbejdet.

Ramsø kommune. Deltager gerne i møder. Kan ikke tilbyde andet på det foreliggende grundlag.

Roskilde kommune. Deltager gerne aktivt i et pilotprojekt.

Gundsø kommune. Vil bidrage med de muligheder, som kommunen kan finde plads til.

Frederikssund kommune. Deltager gerne i styregrupper og lignende, og vil, hvis det passer ind i kommunens øvrige aktiviteter, gerne bidrage med nogle arealer. Ser nu mere positivt på pilotprojektet, end hvad der fremgår af kommunens skriftlige tilbagemelding til ministeren.

Generelt er svaret på den finansielle del det samme som under forespørgselen i pkt. 3. Der mangler stadig afklaring af den geografiske udstrækning, at der stadig er nogen uklarhed om, hvad en evt. nationalpark skal indeholde, organisationen m.v., og inden denne afklaring har fundet sted, vil man ikke binde sig. Generelt stadig positiv indstilling til et evt. pilotprojekt RFN

9. Evt.

Det videre forløb efter mødet i dag vil være, at distriktet på baggrund af de meldinger, der er kommet i dag, samt de meldinger, der kom fra mødet med landbruget, vil udarbejde en vurdering og indstilling til Miljøministeren. Denne indstilling skal distriktet aflevere senest d. 15. september.

Miljøministeren vil efterfølgende, formentlig primo oktober, afholde et møde med de involverede borgmestre og amtsborgmestre.

Derudover forventes han umiddelbart herefter at holde et møde med Østlige Øers

Landboforeninger.

Det forventes, at Miljøministeren efterfølgende bl.a. på baggrund af de ovenfor nævnte møder samt distriktets indstilling, vil beslutte, om RFN skal være et pilotprojekt eller ej. Beslutningen forventes truffet i oktober – evt. november.

Arne Jørgensen sluttede mødet med at takke for en god og konstruktiv debat, og opfordrede endvidere til, at man, hvis der var forhold, som ikke var blevet behandlet i dag, eller hvis der kom nye forslag/indstillinger til projektet, snarest kontaktede distriktet, således at det evt. kunne indgå i distriktets indstilling til Miljøministeren.

Ref. Palle Graubæk

Deltagerliste til mødet om evt. pilotprojekt vedr. Roskilde Fjord Nationalpark, mandag d. 1.9.2003

Roskilde Amt

Bjarne B. Svendsen, Naturchef
Lars Thiim, Afdelingsleder

Frederiksborg Amt

Morten Jepsen, Sektionsleder

Vestsjællands Amt

Søren Wolstrup, Udvalgsformand
Lars Bang, Afdelingsleder

Bramsnæs kommune

Jens Bo Svendsen, Teknisk chef
Laila Petersen, Planlægger
Carsten Rasmussen, Kommunalbe.medlem

Holbæk Kommune

Anders Asmind, Teknisk direktør

Roskilde kommune

Martin Hulgaard, Chefplanlægger
Claus B-Billehøj, Planlægger
Anne Grethe Jørgensen, Agronom

Ramsø kommune

Poul Linder Nielsen, Borgmester
Lars Beig Olsen, Formand f. Teknik- og Miljøudvalget.
Jesper Moesgaard, Teknisk Direktør

Jægerspris kommune

Ole Find Jensen, Borgmester
Søren Andersen, Ingeniør

Frederiksund Kommune

Tina Tving Stauning, Kommunalbestyrelsesmedlem
Jesper Thorup, Kommunalbestyrelsesmedlem

Lejre kommune

Peter Due Østerbye, Teknisk chef
Torben Gaarskær, Kommunaldirektør
Lars Storgaard, Kommunalbestyrelsesmedlem

Skibby Kommune

Hans Henning Bjørnsen, Borgmester
Lisbeth Lemmich, Kommunaldirektør
Birthe Christophersen, Miljømedarbejder
Arne Kirt Hansen, Teknisk chef

Hvalsø Kommune

Virginia Holst, Borgmester
Peter Jensen, Forvaltningschef
Poul Bjerager, Kommunaldirektør
Lone Blok, Planlægger

Gundsø Kommune

Evan Lynnerup, Borgmester
Iben Koch, Teknisk Direktør

Odsherred Statskovdistrikt

Arne Jørgensen, Skovrider
Lisbeth Ellegaard, Projektmedarbejder
Palle Graubæk, ref.

Senere tilføjet.

Tisvilde Statskovdistrikt

Jørgen Buch-Jepsen, Skovrider

Forslag til målsætninger til opfyldelse af visionen

- Sikring af gunstig bevaringsstatus for udpegede naturtyper og arter samt forvaltningsplaner herfor
- Fortsat indsats for at nedbringe næringsstilkoncentrationerne og forekomsterne af miljøfremmede stoffer i Roskilde Fjord
- Genopretning af den naturlige kystlinje i Roskilde Fjord, f.eks. det inddæmmede område nord for Selsø Østskov og resterne af jernbanedæmningerne syd for Frederikssundbroen
- Genopretning af landskabet ved Skalleværket og Kalkværket Øta og etablering af blå støttepunkter for friluftsliv og turisme disse to steder
- Kabellægning af højspændingsledninger over Roskilde Fjord
- Udpegning af et bredt sammenhængende bælte af særligt følsomme landbrugsområder (SFL) langs bredderne af Roskilde Fjord
- Etablering af en økologisk undersøgelsesstation f.eks. på Eskildsø og udvikling af et undersøgelsesprogram i relation til det nationale naturområde
- Fjernelse/kabellægning af eksisterende højspændingsledninger gennem godslandskaberne
- Etablering af fri dynamik i dele af skovene
- Genopretning af naturlig hydrologi i dele af skovene
- Genopretning af vådområder
- Udsætning og ophjælpning af en krondyrbestand
- Pleje af åbne naturarealer
- Etablering af store græsningsoverdrev, herunder bl.a. udvidelse af Særløse Overdrev
- Udlægning af dele af skovene til urørt skov
- Etablering af flere brede og varierede skovbryn
- Konvertering af dele af skovene til naturnær skovdrift
- Plantning af skov i skovrejsningsområder
- Forbedring af friluftsmulighederne i og i umiddelbar nærhed af området
- Etablering af flere større besøgscentre og flere mindre
- Etablering af naturskoler

Forslag til bruttoliste over pilotprojekter

- Vurdering af gunstig bevaringsstatus for udpegede naturtyper og arter, herunder nødvendige forvaltningsplaner
- Biologiske basisundersøgelser, herunder identifikation af de parametre der er styrende for Roskilde Fjords tilstand og udvikling
- Udlægning af hele Eskildsø som udyrket natur, men med opretholdelse af kreaturafgræsningen på strandengene
- Udsætning og ophjælpning af fritlevende krondyrbestand i skovene sydvest og vest for Roskilde
- Undersøgelse og genopretning af naturlig hydrologi i delområder af skovene
- Omlægning til naturnær skovdrift af statsskovene
- Sikring af nøglebiotoper (levesteder for truede arter som hasselmus, skovmår m.fl.)
- Opsætning af informationstavler med oplysninger om naturindhold m.v. på mange og strategisk udvalgte steder (f.eks. ved eksisterende og evt. nyanlagte P-pladser) omkring hele Roskilde Fjord og i godslandskaberne sydvest og vest for Roskilde
- Udgivelse af vandretursfoldere for eksisterende vandretursmuligheder
- Etablering af nye vandretursmuligheder især ved Roskilde Fjord
- Etablering af en sammenhængende vandre- og cyklesti rundt om Roskilde Fjord

5.C Østlige Øers Landboforeningers brev til Miljøministeren

Østlige Øers Landboforeninger

Miljøminister Hans Christian Schmidt
Højbro Plads 4
1200 København K.

Modtaget

24 JUNI 2003

Ødsherred Skovdistrikt

Møllevej 15 - 4140 Borup
mail@regionssekretariatet.dk
Telefon: 70 26 62 00
Telefax: 70 26 62 01
CVR-nr. DK 59 19 47 12
Bank: Nordea reg. 2232
Kontonr. 3270 132 838

23. juni 2003
PBC/lje

Vedr. et eventuelt pilotprojekt i "Roskilde Fjord-området".

Vi har via pressen erfaret, at miljøministeren arbejder med planer om et pilotprojekt for en nationalpark i Roskilde Fjord-området. Skov- og Naturstyrelsen har telefonisk v/kontorchef Henrik Knuth-Winterfeldt oplyst, at der ikke kan forventes en beslutning om et eventuelt pilotprojekt i dette område inden sommerferien.

Landbrugets foreninger er ikke blevet spurgt, taget med på råd eller på anden måde opfordret til at give besyv med omkring en national-/naturpark i Roskilde Fjord-området.

Dansk Landbrug har tidligere meldt ud, at landsorganisationens krav til forudsætninger for at gå med ind i arbejdet med nationalparker er:

1. at områderne begrænses til statsligt ejede kerneområder
2. at der kun sker inddragelse af landbrugsjord efter frivillig aftale med landmænd
3. at landbrugsdriften på tilstødende arealer ikke begrænses uden kompensation
4. at fremtidige udviklingsmuligheder ikke begrænses på tilstødende arealer
5. at der sker massiv inddragelse af lokale interesser

Herudover er der blandt foreningerne på Sjælland enighed om, at det er et ufravigeligt krav:

6. at der gives fuld kompensation til landmænd der ønsker at flytte ud af områderne og etablere sig andre steder. Dette skal udmøntes i en statslig tilbudspligt svarende til markedsprisen udenfor området plus omkostninger til etablering et nyt sted.

I forbindelse med debatten om etablering af nationalparker i Danmark har miljøministeren i en kronik i Landsbladet den 11. april 2003 givet tilsagn om:

- At der inden for nationalparkerne skal gælde de samme generelle regler, som gælder i resten af landet – dette gælder også habitat- og vandrammedirektivet
- At landbrugsbedrifter beliggende inde i nationalparken som hovedregel skal have de samme muligheder for at udvikle sig som bedrifter, der ikke ligger i en nationalpark, med mindre andet aftales med den enkelte landmand
- At hvis en landmand beliggende i en nationalpark alligevel stilles overfor restriktioner, som han ellers ikke var blevet mødt med, skal dette ske mod fuld kompensation
- At der ikke udlægges bufferzoner omkring områderne
- At det ikke skal være muligt at give afslag på en ansøgning blot på grund af beliggenhed i nærheden af en nationalpark
- At udviklingen af områderne sker ved frivillige aftaler
- At der skal nedsættes en national følgegruppe med deltagelse fra landbruget
- At der skal nedsættes bredt sammensatte lokale styregrupper, der skal udarbejde en 20-årig plan for nationalparkernes udvikling. Landbrugserhvervet skal repræsenteres i disse grupper

På baggrund af ovenstående har vi følgende spørgsmål og bemærkninger:

- Hvad er kerneområderne i Roskilde Fjord Nationalpark?
- Hvorfor og hvordan kan Ministeren og SNS gå ind i en realitetsbehandling af et forslag til pilotprojekt som allerede i udgangspunktet ikke kan leve op til landbrugets krav og Miljøministerens udmelding fra april måned?
- Danmark har behov for naturparker for at leve på til forpligtelser overfor EU. Men vi finder ikke, at dette projekt er blandt de bedst egnede, især fordi det vil komme til at gribe meget ind i landbrugets produktion. Hvorfor skal 10-14.000 ha intensivt drevet landbrug være nationalpark?
- Hvordan hænger "store sammenhængende arealer "beskyttet mod udnyttelse og erhverv" sammen med "udvikling i byer og erhverv"?

Miljøministeren har som nævnt tidligere tilkendegivet, at det er afgørende for iværksættelsen af pilotprojekter, at der er *klar* lokal opbakning til dem.

Landbrugets organisationer i området skal hermed tilkendegive, at vi på ingen måde bakker op om et pilotprojekt for en nationalpark i Roskilde Fjord-området og

at foreningerne ikke ønsker at gå ind i realitetsforhandlinger om en "Roskilde Fjord Nationalpark" endsige et pilotprojekt. Vi ser mest af alt projektet som et udtryk for, at man ønsker naturområder tæt på København.

Dette brev er sendt på vegne af landbrugets foreninger i området (LandboCentrum, Nordsjællands Landboforening, Nordvestsjælland Landboforening og Sjællandske Familielandbrug). Foreningerne er altså enige om at afvise et pilotprojekt i Roskilde Fjord-området.

Med venlig hilsen
Østlige Øers Landboforeninger

Pia Bro Christensen
regionschef

Kopi til:

Kommunerne i området
Odsherreds Statskovdistrikt
Vestsjællands Amt
Roskilde Amt
LandboCentrum
Nordsjællands Landboforening
Nordvestsjælland Landboforening
Sjællandske Familielandbrug

5.D Miljøministerens svarbrev til Østlige Øers Landboforeninger

FRE 10:15 FAX +45 33 92 76 44

MILJØ/ENERGI 3.KONTOR

.....
MILJØMINISTERIET

Østlige Øers Landboforening
Møllevej 15
4140 Borup

MINISTEREN

Att.: Pia Bro Christensen

J.nr. 2001-101-0438

Kære Pia Bro Christensen

Den 21 JULI 2003

Tak for brev af 23. juni 2003, hvori det tilkendegives, at landbrugsorganisationer i Roskilde Fjord-området afviser et pilotprojekt, og ikke ønsker at gå ind i realitetsforhandlinger herom.

Jeg har forståelse for jeres skepsis, men jeg synes, at vi bør bygge videre på en fælles dialog. Jeg tror, at både landbruget og befolkningen i området vil kunne få glæde af et eventuelt pilotprojekt for Roskilde Fjord. Og, som I selv påpeger i brevet, har jeg allerede givet landbruget nogle ganske gode tilsagn i min kronik i Landsbladet.

I lighed med de andre områder, der har fået tilbudet om et pilotprojekt, har jeg første henvendt mig til de lokale myndigheder, og jeg har modtaget en række positive tilkendegivelser (se vedlagte statusnotat). Det anser jeg som et godt udgangspunkt for en lokal forankring af et evt. pilotprojekt.

Næste skridt i processen er en nærmere afsøgning af det lokale engagement, som Odsherred Statsskovdistrikt står for. I den sammenhæng vil I blive kontaktet af distriktet med henblik på en drøftelse af, hvad et eventuelt pilotprojekt i Roskilde Fjord kan gå ud på, og hvad det kan betyde for landbruget.

Miljøministeriet
Departementet
Højbro Plads 4
1200 København K

Tlf. 33 92 76 00
Fax 33 32 22 27
Telex 42230 milmin dk
E-post: mim@mim.dk

Jeg kan oplyse, at når et område udpeges til pilotprojekt, skal der foretages en række undersøgelser, herunder en samfundsøkonomisk og erhvervsøkonomisk analyse af de forslag, som pilotprojekterne munder ud i. Arbejdet med pilotprojekterne forestås af en lokalt sammensat styregruppe med repræsentanter fra bl.a. landbruget. Jeg mener derfor, at der bliver rig lejlighed til at afklare en række af de spørgsmål, I rejser i brevet. Et pilotprojekt forløber over to år, og resultatet heraf vil indgå i et fælles beslutningsgrundlag for de videre overvejelser, om vi skal etablere nationalparker i Danmark og i givet fald hvilke områder, der kan komme på tale.

Jeg vil tage initiativ til at mødes med borgmestre og amtsborgmestrene i sidste halvdel af september for at drøfte et eventuelt pilotprojekt. I den forbindelse vil jeg foreslå, at jeg også holder et møde med landbrugets organisationer i området.

Herefter vil jeg træffe beslutning om, hvorvidt Roskilde Fjord bliver et pilotprojekt eller ej.

Med venlig hilsen

Hans Chr. Schmidt

5.E Østlige Øers Landboforeningers brev af 22. august 2003 med mødenotat

Østlige Øers Landboforeninger

Borgmester Bjørn Dahl, Roskilde Kommune
Borgmester Hans Schwennesen, Hundested Kommune
Borgmester Evan Lynnerup, Gundsø Kommune
Borgmester Helge Friis, Frederiksværk Kommune
Borgmester Hans Henning Bjørnsen, Skibby Kommune
Borgmester Ole Find Jensen, Jægerspris Kommune
Borgmester Knud B. Christoffersen, Frederikssund Kommune
Borgmester Flemming Jensen, Bramsnæs Kommune
Borgmester Jens Hald Madsen, Lejre Kommune
Borgmester Virginia Holst, Hvalsø Kommune
Borgmester Poul Lindor Nielsen, Ramsø Kommune
Amtsborgmester Hans Jørgen Holm, Vestsjællands Amt
Amtsborgmester Kristian Ebbensgaard, Roskilde Amt
Formand Mads Lebech, Hovedstadens Udviklingsråd.

Møllevej 15 · 4140 Borup
mail@regionssekretariatet.dk
Telefon: 70 26 62 00
Telefax: 70 26 62 01
CVR-nr. DK 59 19 47 12
Bank: Nordea reg. 2232
Kontonr. 3270 132 838

22. august 2003
PBC/lje

Vedr. landbrugets holdning til en nationalpark i Roskilde Fjord – området.

Miljøministeren har besluttet at se nærmere på Friluftsrådets forslag om en natur- eller nationalpark i Roskilde fjord-området. I den forløbne del af høringsfasen er der kommet overvejende positive svar fra amter og kommuner i området men en negativ tilkendegivelse fra landbruget i brev af 21. juni 2003 fra ØØL. I brevet afviser landbrugets foreninger i området pilotprojektet.

Herefter blev der på ministeriets foranledning afholdt et møde d. 18. august hvor repræsentanter fra Miljøministeriet orienterede landbrugets repræsentanter om, hvad et eventuelt pilotprojekt kunne gå ud på og hvad det kan komme til at betyde for landbruget. Et notat fra dette møde er vedlagt som bilag.

Landbrugets organisationer i området har som nævnt tidligere skrevet til miljøministeren og tilkendegivet, at landbruget ikke bakker op om et pilotprojekt for en nationalpark i Roskilde Fjord-området og at foreningerne i området ikke ønsker at gå ind i realitetsforhandlinger om en "Roskilde Fjord Nationalpark" endsige et pilotprojekt. Mødet den 18. august giver ikke anledning til ændringer i landbrugets udmelding; landbruget afviser fortsat projektet og fastholder konklusionen i det tidligere fremsendte.

Dette brev er sendt til amter, kommuner og HUR til orientering.

Med venlig hilsen

Østlige Øers Landboforeninger

Pia Bro Christensen
regionschef

Kopi til:

Miljøministeren

Skov- og Naturstyrelsen

Odsherreds Statskovdistrikt

LandboCentrum

Nordsjællands Landboforening

Nordvestsjælland Landboforening

Sjællandske Familielandbrug

Povl Fritzner, formand for Østlige Øers Landboforeninger

Svend Erik Eriksen, formand for Regionsgruppen

Birgitte Boesen

Erik Olsen

Torben Hansen

Poul Jensen

Søren Bjerg Jensen

Lars Berg Olsen

Landbrugsavisen

Modtaget

23 AUG. 2003

Østlige Øers Landboforeninger Odsherred Skovdistrikt

NOTAT

udarbejdet på baggrund af møde med Skov- og Naturstyrelsen (SNS) d. 18. august 2003.

Fra SNS deltog:

Kontorchef Henrik Knuth-Winterfeld (HKW)
Sagsbehandler Kirsten Vest (KV)
Skovrider Arne Jørgensen (AJ, fra Odsherreds Statsskovdistrikt)

Fra Østlige Øers Landboforeninger (ØØL) deltog:

Søren Bjerg Jensen (SBJ), næstformand NoLa
Birgitte Boesen (BB), næstformand Nordvestsjælland Lbf
Svend Erik Eriksen (SEE), Næstformand ØØL og formand for Nordvestsjælland Lbf.
Torben Hansen (TH), bestyrelsesmedlem i ØØL og formand for LandboCentrum
Poul Jensen (PJ), bestyrelsesmedlem ØØL og formand for Nordsjælland Landbofore.
Lars Berg Olsen (LBO), næstformand LandboCentrum
Erik Olsen (EO), bestyrelsesmedlem i Nordvestsjælland Lbf.
Pia Bro Christensen (PBC), regionschef

Mødet var foreslået af Skov- og Naturstyrelsen med henblik på en orientering om, hvad et evt. naturpark-pilotprojekt i Roskilde Fjord-området kunne gå ud på.

I nedenstående er opsummeret de faktuelle oplysninger som de fremkom under mødet. Herudover henvises til miljøministerens kronik i Landsbladet d. 11. april 2003.

Baggrund

Forslaget om en natur- eller nationalpark i Roskilde fjord-området (RFNP) er et af Friluftsrådets forslag, som miljøministeren har besluttet at se nærmere på. I den forløbne del af høringsfasen er der kommet overvejende positive svar fra amter og kommuner i området og negativ tilkendegivelse fra landbruget i brev af 21. juni 2003 fra ØØL. I brevet afviser landbrugets foreninger i området pilotprojektet.

Herefter holdes informationsmøder og efterfølgende har miljøministeren bebudet møder med landbruget og med myndighederne i september.

Generelt

Beslutning om nationalparker i Danmark ligger et par år ude i fremtiden, men der er igangsat tre pilotprojekter (undersøgelses- og planlægningsprojekter) og endnu 3 (evt. 4) forventes igangsat i efteråret 2003. Herudover er "Vadehavet" og "noget med/på havet" i spil som nr. 8 og 9; aftalemæssigt er ministeren dog kun bundet til at lave 6 pilotprojekter.

I pilotprojekterne inviteres myndigheder og organisationer til at komme med indspark og til at deltage i styre- og arbejdsgrupper. På grund af denne tilgang til beslutningen om nationalparker i DK er der mange spørgsmål om f.eks. afgrænsninger, restriktioner, støttemuligheder osv., som ikke kan besvares, - det er bl.a. disse spørgsmål som pilotfasen skal bruges til at afklare.

Pilotfasen varer et par år. I denne periode vil der ikke blive truffet beslutninger, der er bindende for tiden efter pilotfasen. Stregerne (afgrænsning) i projektforslaget skal ses som et forhandlingsoplæg. Men, - det er oplagt, at de forslag der ligger nu i høj grad er identiske med de meget mørke områder der ses "i Danmark" når amternes temakort lægges ovenpå hinanden og det bliver herhen fremtidens støttemidler må forventes at blive kanaliseret.

SNS forestiller sig, at afgrænsningen af områderne skal være zoneopdelt (byzone, skovzone, landbrugszone, overdrevszone,...). Zoneringen vil tage sit udgangspunkt i de eksisterende zoner defineret i amters og kommuners planlægning, - evt. kan også andre (nye) elementer indgå.

Specifikt om RFNP

Der er ikke store statsejede kerneområder i RFNP-forslaget. Statens/det offentliges ejerandel skønnes til 1-3 % af arealet. Herved adskiller RFNP sig fra de udpræget naturmæssige pilotprojekter (Thy, Møn, osv.). RFNP er et intensivt drevet, typisk østdansk landbrugsområde hvor "kernen" er fjorden, øerne og strandengene. Indimellem de intensivt dyrkede landbrugsarealer - som der ikke skal laves om på (modsat de øvrige pilotprojekter) - er der forskellige andre værdifulde naturområder, som måske skal gøres større og hvor naturindholdet skal forbedres (skove, ådale, overdrev..). HKW vurderer ikke at det giver mening at have nationalparker, der kun består af statsejede arealer - der kan staten jo i forvejen i høj grad gøre, som den vil.

Nationalparker i Danmark er ikke som i størstedelen af resten af verden tomme naturparker næsten uden gæster, men noget andet, som vi selv skal være med til at definere. RFNP minder i udgangspunktet mest om den engelske model, - bl.a. ved for størstedelens vedkommende at være i privat eje.

RFNP-projektet er på næsten alle væsentlige områder "modsat" de øvrige pilotprojekter og forslag. Der er tale om at bynært område, forslaget er fremsat af en interesseorganisation og der er langt mere tale om en politisk beslutning om skal - skal ikke, end i de øvrige tilfælde.

Den fremtidige regulering af landbruget i RFNP vil, som nu, ske i medfør af Miljøbeskyttelsesloven, Landbrugsloven, Planloven, habitatdirektivet og den generelle landbrugsregulering i øvrigt, som hidtil. Det kan også få den afledte konsekvens, at diverse støtteordninger til natur og miljø ikke vil få samme betydning og omfang i dette projekt, som i de andre pilotprojekter.

Der er væsentlige friluftsjnteresser og kulturværdier i området (kirker, herregårde, langdysser, Landskabsæstetik, Historisk-Arkæologisk Forsøgscenter osv...), - man kan sige at RFNP er kerneområde for kulturarven i Danmark.

M.h.t. de økonomiske konsekvensberegninger, der er blevet stillet i udsigt i forbindelse med projekterne, er metoder m.v. stadig ukendte. Der kom tilsagn fra SNS om, at :”Vi vil forsøge at få de bedste til at lave dem” (HKW) og ministeren menes at være klar over at opfyldelsen af de internationale forpligtelser vil komme til at koste penge.

SNS mener ikke at erstatningsproblemstillingen er interessant i RFNP, fordi der ikke er et ønske om at gribe ind i landbrugets udviklingsmuligheder - udviklingen af landbrug, industri og byer skal ikke sættes i stå. Den fremtidige model for udviklingen inde i parkerne skal findes f.eks. ved en zonerings af nationalparkområdet.

Der vil kunne forventes lidt mere ”rend” i en del af området, men de nævnte (interesse)områder er allerede nu alle sammen tilgængelige.

Konklusion

Ved mødets afslutning tilkendegav landbrugets repræsentanter, at de også efter det oplyste afviser projektet og holder fast i konklusionen i det tidligere fremsendte.

Miljøministeren har tidligere ved flere lejligheder meldt ud, at han ikke vil starte et projekt i området, hvis der er modstand fra landbruget. HKW gætter på at ØØL's fortsatte modstand vil betyde, at så bliver projektet ikke til noget. Men forinden vil ministeren formentlig gerne og snart mødes med landbrugets repræsentanter i området.

ØØL vil blive kontaktet vedr. mødet med ministeren.

PBC
220803

5.F Kulturarvsstyrelsens beskrivelse af de væsentligste bevaringsværdier

NOTAT

KULTURMILJØINTERESSER I ROSKILDE FJORD-OMRÅDET

Hermed Kulturarvsstyrelsens bidrag til afsøgningsfasen i forbindelse med Roskilde Fjord-området, som aftalt ved mødet den 19. august 2003. Her beskrives de væsentligste bevaringsværdier, herunder kulturmiljøer, i de enkelte temaer. Da området er velbeskrevet og analyseret i KIP-projektet, indgår rapporterne herfra som baggrundsmateriale, hvorfor mange af de beskrevne bevaringsværdier er særdeles velkendte for Skov- og Naturstyrelsen. Desuden indgår oplysninger fra Frederiksborg Amt. Beskrivelserne er kun i mindre omfang suppleret med oplysninger fra Kulturarvsstyrelsen og Roskilde Amt.

Tema 1. Fiskeri, jagt og fjordliv

Roskilde Fjord-områdets rigdom på naturressourcer har givet grundlag for en tæt bebyggelse gennem hele oldtiden. Fjordlandsbyerne har haft hovedtilknytning til landbruget, og fiskeriet har primært været et bierhverv. Men i slutningen af 1800-tallet opstod der et egentlig erhvervsfiskeri på fjorden, og i 1920-30'erne tog bundgarns- og snurrevodsfiskeriet et voldsomt opsving. Der findes da også flere egentlige fiskerbebyggelser langs fjordkysten.

Jyllinge er et godt eksempel på en landsby, som har bevaret fjordtilknytningen, selv om det også er et eksempel på den massive byudvikling, der foregår i nærheden af hovedstaden.

Jyllinge er en kystbygd-landsby med både fiskerihavn, fiskerleje og karakteristisk fiskerbebyggelse. Dele af bykernen og havnen udgør et velbevaret hele, og de eksisterende fiskeriaktiviteter, bl.a. ålefiskeri, er udtryk for et levende kulturmiljø. På de lavtliggende strandarealer omkring havneområdet findes fiskerbebyggelse, og i det nære fjordområde findes Lille Ø og Jyllinge Holme, der bl.a. anvendes til græsning, fiskeri og jagtformål. Til fiskerihavnen hører en række rødmaledede redskabsskure, slæbested, tjæreanlæg, stejleplads og en mindre fiskeeksportbygning. Der ligger små fiskerhuse omkring havnen, som dog er ombygget en del de senere år. Landsbykernen, der er forholdsvis velbevaret, består af kirke, præstegård og flere tidligere gårde og huse.

Andre velbevarede fjordbymiljøer: Ejby og Gershøj.

Tema 2. Herregårdslandskaberne

Skovboegnen (skovbygd) er karakteriseret ved et kuperet landskab, der har vanskeliggjort opdyrkning, og hvor skov og overdrev derfor har været (og er) dominerende, en spredt bebyggelse med hoved- og enestegårde samt små landsbyer, som stadig ligger relativt uforstyrret af tidens udvikling.

Ledreborg-, Krabbesholm- og Selsø-områderne er gode og særdeles velbevarede eksempler på Skovboegnens midtsjællandske herregårdslandskab.

Ledreborg bygningsanlæg, haveanlæg og hele ejerlavet indeholder enestående og velbevarede kulturhistoriske værdier og af sjælden høj bevaringsværdi. Området ser faktisk stort set ud som i dets storhedstid i 1700-tallet, som var adelens storhedstid. Kulturmiljøet fremstår som et fornemt og velbevaret hovedgårdskompleks med den kilometerlange Ledreborg Allé, der fører igennem anlægget til en slægtsgravplads. Hovedgårdens storslåede park, der oprindeligt er opført som et barokanlæg over skrænt og ådal, fremhæver hovedgårdens position og landskabets dimensioner. Den nuværende hovedbygning er udvidet i flere omgange, senest omkring 1743. Den står gulkalket og med glaceret tegltag, omgivet af fløjbygninger, portbygninger, obelisker mv.

Krabbesholm området udgør et større sammenhængende kulturmiljø med hovedgårdsejerlav, Sæby landsbyejerlav, Holtensminde husmandskoloni, Gershøj færge- og fiskermiljø og vejanlæggene mellem disse bebyggelser. Det afspejler en udviklingshistorie, der er repræsentativ for udviklingen i landbruget, og har en stor fortælle- og oplevelsesværdi. Miljøet er karakteristisk for egnens frugtbare ager- og kystbygd med de mange hovedgårde og store landsbyer. Holtensminde er derimod en for egnen tidlig og sjælden velbevaret arbejderkoloni. Udviklingshistorien underbygges af hovedgårdens store dyrkningsenheder, den udskiftede, veldefinerede markstruktur i landsbyejerlavet, arbejderkoloniens beskedne huse og små jordlodder. Gershøj var tidligere udskibningssted for Krabbesholm, og fremstår i dag med fiskerihavn, stejle- og tjæreplads, færgekro og færgebro, hvorfra der i sommersæsonen sejles med turistbåden ”Sagafjord”.

Selsø området bevaringsværdi er af stor betydning, fordi der er bevaret spor fra middelalderen kontinuerligt op gennem historien. Herregårdsområdet omfatter Selsø Slot, kirke og Sø, landsbyerne Østby og Sønderby, husmandsudstykningsene ved Løllikehuse/Vestby Mark, Østskov landsby med udskibningssted samt Eskildsø. Det adskiller sig fra det øvrige Nordsjælland ved at udgøre den nordligste del af den midtsjællandske Skovboegn, og ved at det, trods nærheden til hovedstaden, stadig er bevaret som åbent landbrugsland. Selsø Slot er opført i 1575, og er omgivet af (nu udtørrede) voldgrave. De to landsbyer, Østby og Sønderby, er velbevarede og rummer elementer tilbage fra middelalderen, og landskabet omkring har bevaret udflyttede gårde, skel, diger og veje fra en stjerneudskiftning. På Eskildsø midt i Roskilde Fjord findes ruinerne af en klosterkirke, som i 1100-tallet indgik i et kloster, der blev oprettet af Absalon. Siden reformationen har øen været under Selsø.

Boserup-området omfatter Sankt Hans Hospital, det tidligere Boserup Sanatorium med tilhørende funktionærboliger, haveanlæg, nyttehaver, skove, enge mv. og Kattinge Værk, som bl.a. har fungeret som valkemølle under hospitalet. Kulturmiljøet rummer sin egen helt særlige bevaringsværdier og en lang og spændende historie, der går tilbage til middelalderen. Efter Københavns bombardement i 1807 blev Sankt Hans Hospital flyttet fra hovedstaden til Bistrup Hovedgård, som i dag rummer Danmarks ældste psykiatriske hospital. De bakkede dyrkningsarealer, skovområdet, parken, de velholdte bygninger og lindealléen, der forbinder de to hospitalskomplekser og fører frem til Slottet på en gammel middelalderborgbanke, giver stadig indtryk af at være et herregårdslandskab.

Andre velbevarede herregårdsmiljøer: Egholm, Skullerupholm samt ikke mindst Åstrup Gods.

Tema 3. Den østdanske landsby

Hedeboegnen (agerbygd) er karakteriseret ved en høj opdyrkningsgrad, en udtalt satsning på kornavl, en tæt bebyggelse og store landsbyer og gårde i et frugtbart og relativt skovløst landskab.

Kattinge er et godt og velbevaret eksempel på en af Hedeboegnens landsbyer.

Kattinge historiske landsbykerne er særdeles velbevaret, og kulturmiljøet er, som den udskiftede landsby, repræsentativ som type med væsentlige æstetiske og fortælle-mæssige værdier. I landsbykernen ligger gårde og huse omkring forten med kær. Landsbyejerlavet omfatter den meget velbevarede stjerneudskiftede del af dyrkningsjorderne, Kattinge vindmølle, Næbbe Slots Borgbanke samt Kattinge Sø og moseområder. Agerjorden er den dominerende produktionsressource, men landsbyens nærhed til Kattinge Vig og Sø, vandløb og moseområder har betydet, at der har været adgang til et bredere ressourcegrundlag. Voldstedet Næbbe Slot er et forsvarsanlæg fra middelalderen, som blev anlagt på en smal landtange mellem Roskilde fjord og Store Kattinge sø.

Andre velbevarede landsbymiljøer: Ll. Rørbæk, Lille Valby og Kisserup.

Tema 4. Samspil mellem naturressourcer og kultur

Roskilde Fjords vand og et frugtbart agerland samt skovområderne har givet et rigt og varieret levegrundlag, og fra oldtiden findes der utallige spor efter menneskelig aktivitet i området. Roskildeområdet udgjorde endda et sjællandsk (måske endda dansk) magtcenter gennem den sene oldtid og middelalderen.

Fra jernalderen og frem udgør Lejreområdet en sjællandsk magtkoncentration med mængder af spor, men med Harald Blåtands rigssamling i sidste halvdel af 900-tallet opløses magtbasen i Lejre, og det nydannede riges nye hovedbebyggelse bliver Roskilde. Placeringen af landets magtcenter - ved bunden af en lang og vanskelig passabel fjord - kan ses som et led i den maritime

forsvarsstrategi, idet vandvejene i jernalder og vikingetid var de absolutte hovedfærdselsårer. Først i nyere tid har fjordsejlad og fiskeri tabt terræn.

Lejre-området er et landets rigeste historiske landskaber. Området indeholder talrige fortidsminder fra stenalder, bronzealder og ikke mindst yngre jernalder og vikingetid, herunder landets største skibssætning. Kulturmiljøet rummer en enestående historisk fortælleverdi og kildeværdi, der udgør en letopfattelig landskabelig helhed, som er unik og af stor oplevelsesmæssig værdi. Der er fundet tomten af en stormandsbolig, som muligvis en kongehal, der ifølge gamle sagn kan have huset den første danske kongeslæggt. En særlig koncentration af oldtidsgrave findes i og omkring Lejre ådal, tæt ved Gl. Lejre landsby, der ligger på kanten til ådalen, hvor flere vandløb og kildespring mødes og forgrenes. De talrige fund fra området giver også vidnesbyrd om ådalens betydning som ressourcegrundlag og bebyggelsens placering og udvikling, idet ager, skov, mose, eng og å har indgået i ressourcegrundlaget - også i nyere tid. Middelalderlandsbyens struktur er bevaret selv om tre gårde udflyttet ved udskiftningen omkring 1800, mens de resterende gårde forblev i landsbyen. De kam- og blokudskiftede jorder er så at sige intakte med hegnsplantninger på ejerlav- og udskiftningsdiger.

Andre forhistoriske bosætningsområder: På Roskilde Fjords søterritorium og i kystzonen samt ved søer og vandløb er der konstateret bopladser fra jægerstenalderen, ligesom der også findes storstensgrave fra bondestenalderen og bronzealderhøje.

Hele Roskilde Fjord-området er præget af de mange smeltevandsfloder, der skar sig ned i morænejordsunderlaget og dannede de store dalstrøg, der udmunder i Roskilde Fjord og Isefjorden. Ådalene med enge og vandstrøm har tidligt haft betydning for bosættelsen og en omfattende mølleindustri, hvilket Hulemølle Å, Kornerup Å og Lejre Å, er gode eksempler på.

Hulemølle Å, Kornerup Å og Lejre Å vandløbssystem kan ses som strengen i en "perlekæde" af selvstændigt afgrænsende kulturmiljøer knyttet til ådalenes potentiale. Landsbyerne Gl. Lejre og Kornerup samt hovedgården Ledreborg ligger på kanten af ådalen, der med sine enge har været en vigtig del af bebyggelsens ressourcegrundlag. Op gennem middelalderen blev der opført et stort antal vandmøller med vandopdæmninger og møllegårde. Heraf findes der stadig anlæg fra vandmøllerne Hule Mølle, Delling Mølle og Lejre Mølle samt Kattinge Værk. Vandløbet og vandmøllerne er repræsentative for egnen. Vandmølleindustrien er sammen med de gamle landsbyer, der ligger i tilknytning til vandløbsressourcen, et bærende kulturhistorisk karaktertræk, som rummer stor fortælleverdi, skønt mølleanlæggene ikke er i funktion og deres tilstand er relativ dårlig.

Andre velbevarede ådalsmiljøer: Nedre og Øvre Tadre Mølle.

Skovboegnen (skovbyg) med skovområderne Valborup Skov, Lerbjerg Skov, Ravnsholte Skov og Hejrede Overdrev samt Særløse Overdrev og skovbygdlandsbyerne Skov Hastrup og Særløse udgør en velbevaret kulturhistoriske helhed, der fortsætter ind i naboamtet. Særlige driftssystemer knytter sig til denne type skovområde, hvor sammenhængen til naturgrundlaget stadig er tydelig, idet store dele af skovområdet har været mindre egnet til opdyrkning pga. terrænforhold mv.

Skovbygdmiljøet rummer sjældent velbevaret skovrydninger, velbevarede mindre landsbyer med overdrevarsareal i skovkanten samt gamle vejspor. Kulturmiljøet indeholder stor tidsdybde og diversitet, og har stor fortælleverdi og til dels også oplevelsesværdi. Bønderne fra landsbyerne har tidligere benyttet størstedelen af det nuværende skovområde som overdrevs- og græsningsareal for deres store husdyrhold. Den mest kuperede og mosefyldte del af det nuværende overdrevarsareal på Særløse Overdrev har aldrig været under plov. Inden for skovområdet findes fire større eller mindre skovrydninger, hvoraf den ældste, Lerbjerg Huse, har eksisteret i mere end 600 år. Skovrydningerne er bl.a. karakteriseret ved et beskedent antal gårde og huse eller kun en enkelt gård. Landsbyerne Særløse og Skov Hastrup nord for skovområdet har ligeledes været små med et beskedent antal gårde, stort kvæghold og med behov for store overdrevarsarealer. Ved landevejen mellem byerne findes stadig en mindre savværksindustri. Desuden findes en række hulvejsspor af oldtidsvejene Valdemarsvejen, som er en gammel kongevej, og Alfåvejen.

Andre velbevarede skovbygdmiljøer: Enestegården Jonstrupgård og Abbetved landsby.

Lis Jensen
Landskabsarkitekt

5.G Skitseret geografisk afgrænsning

5.H Miljøministerens kronik i Landsbladet d. 11. april 2003

16 Debat

LANDBRUGSMAGASINET LANDSBLADET 11. APRIL 2003

MiniKronik

Nationalparker

Levende natur i et levende landskab

Af Miljøminister
Hans Chr. Schmidt

*Landbrugs-
bedrifter i
national-
parker, skal
kunne ud-
vikle sig på
lige fod med
bedrifter, der
ikke ligger i
en national-
park*

Tirsdag 8. april var en god dag for Danmarks natur. Den dag præsenterede jeg de første tre pilotprojekter om nationalparker i Danmark - nemlig Møns Klint, Mols Bjerger og Lille Vildmose. Det har taget et stykke tid at komme så langt. Afgørende for mig har det været at skabe en klar lokal opbakning til pilotprojekterne. Arbejdet starter jo først for alvor nu. Det er nu og i fremtiden, der skal være en solid forankring af arbejdet.

For mig handler det om at få afprøvet ideen om nationalparker i størrelse 1:1. Over alt i Danmark bor, lever og arbejder mennesker. De skal være med. Danmarks natur anno 2003 er et tæt sammenvævet mønster af natur og kultur. Den virkelighed er mit udgangspunkt. Derfor ønsker jeg at arbejde med nationalparkerne som store sammenhængende områder, som både har store naturværdier og store kulturværdier. Områder, som bliver brugt til både hverdag og fest - til arbejde og til fritid. Formålet med at gennemføre pilotprojekterne er at udarbejde en vision for fremtidens nationalparker. Projekterne skal foreslå en afgrænsning og indholdet af nationalparkerne. Pilotprojekterne skal pege på løsninger, der styrker naturen og dens muligheder for udvikling, styrker varetagelsen af områdernes kulturhistoriske værdier og løsninger, som fremmer befolkningens muligheder for at komme ud i naturen.

Muligheder og restriktioner

Bekymrede landmænd og Dansk Landbrug har henvendt sig til mig og spurgt, hvilke muligheder og restriktioner erhvervet kan få i en nationalpark.

Retningslinjerne for det arbejde, der nu skal gå i gang er: I perioden med pi-

Mols Bjerger er et af de tre områder, der er udpeget til naturpark af Miljøministeren. Foto: Jens Tønnesen

lotprojekter vil der ikke i de berørte områder blive gennemført indskrænkninger i den private råderet eller blive truffet beslutninger herom som følge af pilotprojekterne. Jeg vil etablere en overordnet nationalparkfølgegruppe, hvor blandt andet landbruget vil blive repræsenteret. Den nationale følgegruppe skal dels løbende følge og drøfte forløbet af pilotprojekterne, dels rådgive mig om det materiale, som med udgangspunkt i resultaterne af pilotprojekterne efter 1. juli 2005, skal danne grundlag for beslutningen om, hvorvidt der skal etableres nationalparker i Danmark. En nationalpark kan udgøres af et eller flere, typisk statsjede, kerneområder samt omkringliggende eller tilstødende privatejede arealer med forskellig anvendelse - herunder produktionsarealer. Der vil for hver

af de eventuelt kommende nationalparker skulle udarbejdes planer og retningslinjer for, hvordan parken forvaltes og gradvis udvikles over et længere tidsrum - for eksempel 20-30 år. I disse retningslinjer skal der være en plan for anvendelsen af såvel stats- som privatejede arealer ledsaget af konsekvensvurderinger for samfund og erhverv.

Kompensation

Hvor der befinder sig Natura 2000-områder inden for de statsjede kerneområder eller på privatejede arealer inden for nationalparkens grænser, skal der reguleres og kompenseres efter de til enhver tid gældende regler for disse udpegninger. Tilsvarende skal gælde for områder, der berøres, når vandrammedirektivet implementeres i dansk lovgivning.

I nationalparken skal gæl-

de de generelle reguleringer og tilladelser og godkendelsessystemmer, som gælder over hele landet, og landbrugsbedrifter beliggende inde i nationalparken, skal som hovedregel have mulighed for at udvikle sig på lige fod med bedrifter, der ikke ligger i en nationalpark, med mindre andet aftales med den enkelte landmand. Hvis landmænd i en nationalpark bliver stillet overfor restriktioner, som de ikke ellers var blevet mødt med, skal det ske mod kompensation. Udvikling af naturen i kerneområderne - enten ved etablering af grønne korridorer mellem to kerneområder eller ved inddragelse/ekstensivering af landbrugsjord omkring kerneområderne - sker ved frivillige aftaler. Hvis en enkelt eller enkelte lodsejere ikke vil deltage i for eksempel et naturgenopretnings-

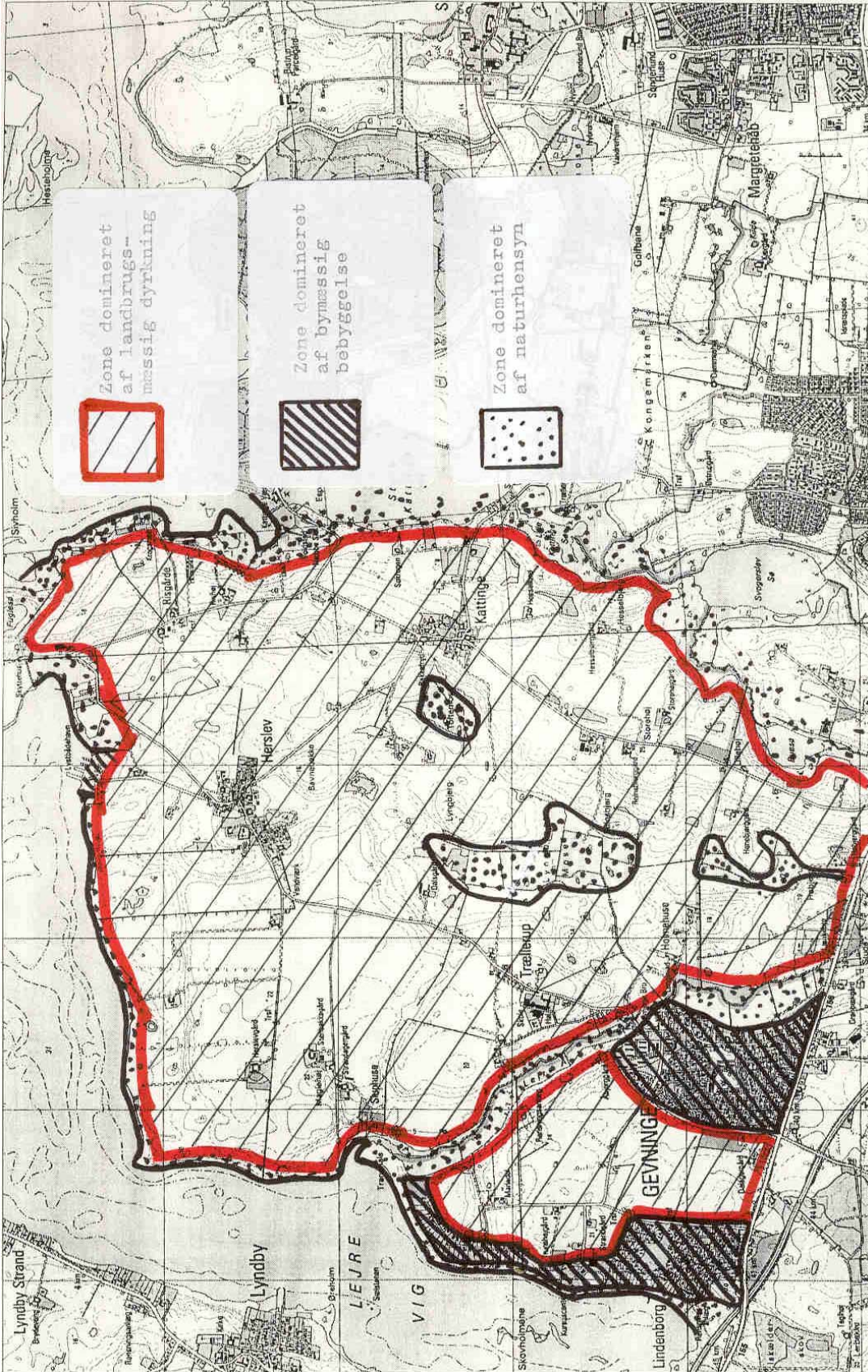
projekt, hvor det store flertal af lodsejere er interesserede i at medvirke, kan der blive tale om ekspropriation mod fuld erstatning.

Ingen bufferzoner

Der vil ikke blive etableret "bufferzoner" eller tilsvarende zoner udenom nationalparkerne. Det skal ikke være muligt at give afslag på en ansøgning blot på grundlag af beliggenhed i nærheden af en nationalpark.

For hvert projekt nedsættes en lokalt sammensat styregruppe. Hver styregruppe kommer til at bestå af repræsentanter for beboere og lodsejere, foreninger og organisationer (i hvert fald erhverv, natur, kulturmiljø, friluftsliv, turisme) samt de berørte myndigheder. Styregrupperne bliver helt afgørende for arbejdet i de kommende år. Styregruppen skal i dialog med lokalbefolkningen udarbejde en samlet rapport, der beskriver en plan for de kommende 20-30 år for en nationalpark. Grupperne kan beskrive forskellige alternativer og udviklingsmuligheder. Styregrupperne skal også drøfte og kan via aftaler gennemføre forskellige projekter, som forbedrer forholdene for naturen og friluftslivet eller synliggør pilotprojektet. I løbet af foråret har jeg tænkt mig at sætte flere pilotprojekter i gang, sådan at vi inden sommer er i gang med mindst fire store pilotområder forskellige steder i Danmark. Områder som Gribskov/Esrum Sø og Thy er stadig i spil. Der er også kommet helt nye forslag til - for eksempel Skjern Å og Roskilde Fjord. Jeg ser frem til landbrugets aktive medvirken i arbejdet med pilotprojekter for nationalparker - til gavn for både erhvervet, naturen og befolkningen.

5.1 Eksempel på zoneinddeling

Eksempel på zoneinddeling gennemført på grundlag af en nærmere planlægning som led i pilotprojektet.

Der henvises til afsnit 4.10.2.2 og 4.10.2.3. Frivillighed og målretning af tilskud er vigtige elementer for at nå den ønskede udvikling.

Zone, domineret af landbrugsmæssig dyrkning og kulturhistoriske og landskabelige interesser.

Hovedinteresser:

Kulturhistoriske

Bevare landsbymiljøerne i Kattinge, Herslev og Trællerup.
Bevare disse byers forte med de velbevarede spor fra tiden før udskiftningen: gamle vejforløb, forte med gadekær og gårdes og huses placering.
Bevare resterne af ejerlavsgærder og stjerne- og blokudskiftningerne.

Landskabsæstetiske

Bevare landskabet åbent som dyrket landbrugsområde med levedygtigt landbrug.

Rekreative

Grundet de kulturhistoriske og landskabsæstetiske værdier samt beliggenheden har området betydelig rekreativ værdi.

Sårbarhed:

Kulturhistorisk

Nedrivning eller manglende vedligeholdelse af bygninger i landsbyerne samt til- og ombygninger, der ikke i stil og materialevalg harmonerer med lokal byggeskik
Byggeri og anlæg udenfor den nuværende bebyggelsesstruktur.
Foranstaltninger, som slører ejerlavsgærder og stjerne- og blokudskiftningerne.
Omlægning af gamle vejtracéer.

Landskabsæstetisk

Etablering af luftledninger, tilplantninger, tilgroninger, vindmølleparker, nye vejtracéer o.lign.
Ophør af landbrugsdrift.

Ønsket udvikling:

Fortsat bevaring som åbent landbrugsområde af stor kulturhistorisk og landskabsæstetisk værdi.

Gerne genskabelse af vådområder, og gerne ekstensivering af drift mod de økologiske forbindelseslinier på frivillig basis.

Zone, domineret af bymæssig bebyggelse.

Der sker som led i pilotprojektet en afgrænsning af de bymæssigt bebyggede områder med udgangspunkt i den eksisterende planlægning.

Zone, domineret af naturhensyn.**Hovedinteresser:**

Naturhistoriske

Fremme af stabil og alsidig flora og fauna

Etablering af nye biotoper og udvikling/udvidelse af eksisterende samt udbygning af økologiske forbindelseslinier.

Rekreative Rekreativ udnyttelse af områderne.

Sårbarhed:

Naturhistorisk interesser:

Afvanding, opdyrkning, gødsning, sprøjtning og tilgroning som følge af ophør af nuværende græsninger/slet.

Uhensigtsmæssig rekreativ udnyttelse af arealerne.

Ønsket udvikling:

Genskabelse af flere og større vådområder af høj naturkvalitet.

Flere ekstensivt drevne arealer, f.eks. vedvarende græsning på enge, strandenge og skrænter, og sikring af fortsat ekstensiv drift på de nuværende. Gødsning og anvendelse af spøjtemidler søges afviklet.

Udbygning af økologiske forbindelseslinier langs kysten og langs åer og bække.

Hensigtsmæssig og afvejet rekreativ udnyttelse af områderne.